

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

**АНКЕТА ЗА СОГЛЕДУВАЊАТА НА БАНКИТЕ ЗА
РИЗИЦИТЕ ОД ОКРУЖУВАЊЕТО И ПЛАНИРАНИТЕ
ДЕЛОВНИ АКТИВНОСТИ ВО 2019 ГОДИНА**

мај, 2019 година

Вовед

Народната банка на Република Северна Македонија на почетокот од секоја календарска година спроведува Анкета за согледувањата на банките за ризиците од окружувањето. Основната цел на Анкетата е да обезбеди информации за согледувањата на банките за главните ризици со кои се соочуваат при работењето и нивните извори, односно ризиците коишто ги оценуваат како значајни и актуелни. Во споредба со претходните години, оваа година Анкетата е квантитативно и квалитативно унапредена, а при нејзиното конципирање беа земени предвид и примерите на институциите од другите земји, коишто спроведуваат слични анкети. Како и во изминатите години, Анкетата беше спроведена до сите банки коишто работат во македонскиот банкарски систем (вкупно петнаесет банки).

Целта на овој извештај, којшто за првпат се изработува во ваков формат и содржина, е да даде подетален и агрегиран преглед на резултатите од спроведената анкета, којшто би можел да послужи за информирање на пошироката јавност и подобро деловно одлучување на економските агенти во земјава. Краток осврт на резултатите од спроведените анкети во минатите години може да се најде во извештаите за финансиската стабилност на Народната банка¹ за соодветните години, каде што досега вообичаено се обработуваа овие анкети.

Во овој извештај, резултатите од Анкетата се презентирани во агрегирана форма, додека графиконите се подредени согласно со распоредот на прашањата во Анкетата спроведена со банките. Анкетата, во формата во којашто беше доставена до банките, е дадена во прилог кон овој извештај. Агрегирањето на резултатите е во форма на презентирање на бројот на банките коишто дале конкретен одговор изразен како број на банки или процент од вкупниот број на банки опфатени со Анкетата. Кај прашањата од деловите I и II од Анкетата се презентирани и збирни резултати пресметани како единствена просечна оценка од одговорите на банките (само кај дел² од прашањата одговорите на банките се пондерирани согласно со нивното поединечно учество во вкупната актива на банкарскиот сектор)³. За прашањата за кои е дозволен само еден одговор, секоја потенцијална разлика помеѓу збирот на прикажаните одговори и 100% (или 15, во случај на анализа според бројот на банки) се должи на банките коишто не одговориле на конкретното прашање, односно сметале дека не е применливо за нивната институција.

Анкетата содржински е составена од четири дела. Во првите два дела, банките даваат рангирање и оценки за тековното и идното значење и влијание врз нивното работење и остварувања, на пет основни групи ризици (и нивните поодделни фактори), онака како што се дефинирани од страна на Народната банка. Третиот дел од Анкетата е конципиран по примерот на анкетата којашто ја спроведува Европската банкарска асоцијација (ЕБА) со банките од Европската Унија, а содржи прашања во врска со профитабилноста, капиталната позиција и останати активности и остварувања на банките. Четвртиот дел од Анкетата

¹Извештаите за финансиската стабилност на Народната банка може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/izvieshtai_za_finansiskata_stabilnost.nspix

²Одговорите од табелата од делот 2 се пондерирани за нивното поединечно учество во вкупната актива на банкарскиот сектор, со цел да се види степенот на хетерогеност на оценките на банките за веројатноста од остварување и ефектот од остварување на ризиците на кои се изложени при своето работење.

³ Под секој од графиконите е дадено објаснување за начинот на агрегирање на резултатите.

обработува одредени, специфични и тековно актуелни прашања од банкарското работење.

Анализа на резултатите

Ризици од окружувањето. Ризиците коишто произлегуваат од макроекономското окружување и од регулативната рамка, слично како и во изминатите години, се рангирани како највлијателни врз работењето на банките. Сепак, просечниот ранг на овие групи ризици изнесува 3,4 за 2019 година (во интервал од 1 до 5), што упатува на очекувања од страна на банките за релативно умерено⁴ влијание на овие две групи ризици врз нивното работење. Оценетото значење на ризиците поврзани со финансиските пазари, банкарскиот сектор и стратегијата на банката/банкарската група е нешто помало и се движи во интервал од мало до умерено влијание врз работењето на банкарскиот сектор. Во врска со насоката на очекуваното влијание на одделните групи ризици во 2019 година, речиси половината од банките очекуваат зголемување на ризиците поврзани со регулативната рамка, при што како главен фактор на ризик банките ги посочуваат евентуалните промени во домашната регулатива од областа на управувањето со ризиците, промените во регулативата што го уредува деловното работење на банките, како и евентуалната неусогласеност меѓу домашните регулативни акти. Дел од банките ги посочуваат и промените на прописите од областа на финансиите или економијата во ЕУ како фактор на ризик поврзан со регулативната рамка, што соодветствува со очекувањата за забрзување на процесот на усогласување на домашното со европското законодавство. Во однос на ризиците поврзани со макроекономското окружување, коишто банките ги оценуваат како ризици со најголемо влијание врз работењето, 67% од банките очекуваат дека тие ќе се задржат на непроменето ниво, додека останатите 33% изразиле очекувања за нивно намалување во текот на годината. Помеѓу факторите на ризик поврзани со макроекономското окружување, банките како фактори со најголемо влијание ги издвојуваат задолженоста и ликвидноста на домашните правни лица, а веднаш зад нив се очекуваните движења во градежниот сектор. Кај останатите групи ризици поврзани со стратегијата на банката/банкарската група, банкарскиот сектор и финансиските пазари, поголемиот дел од банките очекуваат нивно задржување на непроменето ниво, а кај малцинството банки што очекуваат промена, таа најчесто претставува зголемување.

Согласно со резултатите од Анкетата, во просек, банките оценуваат дека ризиците поврзани со банкарскиот сектор, во споредба со останатите групи ризици, имаат највисока веројатност за остварување (високо умерена) во 2019 година, со тоа што ефектот од таквото остварување би имал средно влијание врз работата на банкарскиот сектор. Кај останатите групи ризици, банките ја оценуваат веројатноста за остварување како умерена или ниска, при што со најголем ефект од остварувањето (рангиран како среден кон умерено голем ефект) се издвојуваат ризиците поврзани со макроекономското окружување и регулативната рамка, коишто банките впрочем ги оценија и како највлијателни врз работењето. Кај ризиците поврзани со макроекономското окружување и со финансиските пазари, карактеристичен е повисок степен на усогласеност на одговорите на одделните банки во поглед на нивните оценки за веројатноста и

⁴ Под „умерено“ се подразбира просечната оценка којашто се движи околу 3, додека просечната оценка што се приближува кон 4 означува „високо умерена“ оценка на ризиците.

рангирањето на ефектите од остварување. Кај останатите три групи ризици, а тоа се ризиците коишто произлегуваат од банкарскиот сектор, ризиците коишто произлегуваат од стратегијата или работењето на банката/банкарската група/сопствениците и ризиците коишто произлегуваат од регулативната рамка, одговорите се подисперзирани, што може да упатува и на разлики во согледувањето за значењето на овие групи ризици меѓу одделните банки.

Профитабилност. Во Анкетата на банките им беше поставено прашање да ја оценат стапката на поврат на просечниот капитал и резерви (РОАЕ) што ќе обезбеди одржливо работење на банката на долг рок. Банките дадоа различни видувања за ова прашање. Најголемиот број од банките (вкупно пет) оценуваат дека и со РОАЕ пониско од 10% би оствариле одржливо работење на долг рок. Четири банки се определуваат за интервалот од 10 до 12%, но има и банки (вкупно три) коишто оценуваат дека за одржливо работење на долг рок, потребно им е РОАЕ повисоко од 14%. Висок процент од банките (80%) оценуваат дека тековната добивка од редовното работење го надминува трошокот на акционерскиот капитал (англ. cost of equity), чијашто висина за период од една година според 53,3% од банките се оценува на ниво пониско од 8%. При генерални оценки за умерено значење и влијание на одделните групи ризици врз работењето на банките, 60% од банките очекуваат зголемување на профитабилноста во наредните 6 до 12 месеци. Како приходна категорија за којашто најголемиот дел од банките (80%) оценуваат дека ќе придонесе за раст на профитабилноста во 2019 година се издвојуваат приходите од провизии (и во нивни рамки приходите од провизии од платежни услуги, вклучувајќи го и картичното работење и провизиите поврзани со кредитирањето), по што следува каматниот приход, за којшто се изјасниле 67% од анкетираниите банки. На страната на расходите, банките очекуваат дека ќе ја подобрат профитабилноста преку намалување на оперативните трошоци (67%) преземајќи активности за поголема автоматизација и дигитализација во работењето, отстранување на неефикасните активности и организациски единици во банката и намалување на општите административни трошоци, како и со намалување на трошоците за исправка на вредноста на нефинансиските средства (60%). Поголемиот дел од банките (66,7%) не очекуваат дека промените во наклонот на кривата на принос на каматните стапки во домашна валута или на меѓународните пазари би имале позначителни ефекти врз финансискиот резултат. Ваквите резултати може да упатуваат дека банките не очекуваат позначителни промени во наклонот на кривите на принос во наредните 6 до 12 месеци, или, пак, можеби, веќе направиле соодветни приспособувања во структурата на своите биланси, така што би го амортизирале позначителниот ефект врз нивниот финансиски резултат од очекуваните промени во кривите на принос.

Капитална позиција и извори на финансирање. Во услови на соодветна капитализираност на домашниот банкарски сектор, само една банка пријавила намери за издавање капитален инструмент што ги исполнува условите за вклучување во основниот капитал на банката во следните 12 месеци. Релативно е мал бројот на банките (четири) коишто планираат издавање субординирани инструменти што ги исполнуваат условите за вклучување во сопствените средства на банката, а како главни ограничувања за издавањето на овој тип инструменти се наведуваат недоволното искуство со издавање такви инструменти, неизвесноста во поглед на исполнувањето на условите за вклучување на инструментот во сопствените средства на банката и тековно превисоката цена на овие инструменти. Оттука, најголемиот дел од банките навеле дека планираат да го зголемат финансирањето на банката преку

поголемо прибирање депозити од домаќинствата и од правните лица. Банките не планираат раздолжување (англ. deleverage) во текот на 2019 година.

Активности на банките и квалитет на кредитното портфолио. Банките планираат да го зголемат обемот на активности во 2019 година, и тоа најмногу преку зголемување на кредитирањето на средните и малите претпријатија (сите банки), преку раст на станбените кредити (14 банки), раст на потрошувачките кредити (13 банки) и на кредитите за деловен простор (11 банки). Ова се и портфолијата кај коишто според најголемиот дел од банките се очекува најголем раст во 2019 година, со исклучок на кредитите за деловен простор за коишто се изјасниле само три банки. Еден дел од банките очекуваат намалување на изложеноста кон странски држави и финансиски институции (40%) и кон државата и јавниот сектор (33%). Во портфолиото на кредитите на средните и малите претпријатија и станбените кредити, значителен дел од банките (60% и 40%, соодветно) очекуваат подобрување на кредитниот квалитет, додека кај потрошувачките кредити, поголемиот број од банките (53%) очекуваат влошен кредитен квалитет. Сепак, најголемиот дел од банките (девет банки) не очекуваат позначителни промени во износот на трошокот на исправка на вредноста во наредниот период.

Финтек-активности и изложеност на оперативен ризик. Резултатите од Анкетата покажуваат релативно скромна застапеност на финтек-активностите кај домашните банки, но и скромни планови за поактивно користење на новите финансиски технологии во следниот период. Девет банки одговориле дека немаат тековна соработка со некоја финтек-компанија, а пет банки дека работат самостојно, без соработка со финтек-компанија, на примена на новите финансиски технологии во развивањето на своите производи и услуги. Четири банки пријавиле дека се вклучени во партнерство на комерцијална основа со постоечка финтек-компанија заради развивање нови производи и услуги, додека четири банки планираат да остварат соработка со финтек-компанија во наредната година. Меѓу банките што во некоја форма соработуваат со финтек-компаниите, привлекувањето нови клиенти според пет банки е најзначаен мотив за соработка. Четири од банките оценуваат придобивки од соработката со финтек-компаниии за задржување на постоежните клиенти и рационализација на трошоците, додека три банки ги гледаат предностите во зголемување на приходите, редуцирање на конкурентскиот притисок и следење на пазарните трендови. Помал дел од банките одговориле дека веќе започнале со примена (или се во фаза на планирање, развој или тестирање) на некои од новите финансиски технологии, како на пример, употреба на биометриски својства за целите на идентификација на корисниците, користење на методите на т.н. „big data analysis“ и алгоритми за кредитни резултати, користење алгоритми за потврдување на квалитетот на влезните податоци за моделите и користење т.н. технологија на НФЦ (Near Field Communication) за дигитални паричници за мобилните плаќања, користење на т.н. клауд-услуги. Покрај тоа, има и банки коишто пријавиле дека работат (во фаза на планирање или развој) на уште „поиновативни“ финансиски технологии, како на пример, користење т.н. робосоветници за инвестициско советување на клиентите или користење технологија заснована врз дистрибуирани дигитални записи. Најголемиот дел од банките (80%) оценуваат дека оперативниот ризик би останал на слично ниво во 2019 година. Само една банка оценила зголемување, при што како фактор за ваквата оценка се наведува користењето услуги од надворешни лица.

Дополнителни прашања. Во рамки на четвртиот дел банките беа прашани за

пристапот што го применува банката при напуштањето на примената на прилагодливите каматни стапки кај кредитните производи за домаќинствата, т.е. дали банката ќе применува фиксни или променливи каматни стапки. Најголемиот дел од банките одговорија дека кај долгорочните кредитни производи на домаќинства применуваат комбинирање на фиксна каматна стапка за првите неколку години од кредитот и променлива каматна стапка за преостанатите години од рокот на кој е одобрен кредитот. Кај краткорочните кредитни производи, банките главно одговорија дека применуваат или само фиксна каматна стапка или само променлива каматна стапка. Притоа, една банка одговорила дека сè уште применува прилагодливи каматни стапки. Следните прашања се однесуваат на методите на предвидување што ги користат банките во процесот на планирање и спроведувањето стрес-тестови. Тринаесет банки одговорија дека користат квалитативни (интуитивни) методи на предвидување во процесот на планирање. Посложените, квантитативни методи се применуваат од само три банки. Оттука, релативно е висок бројот на банки коишто изразуваат неподготвеност за учество во "оддолу-нагоре" (англ. bottom-up) стрес-тест (шест банки) или, пак, не спроведуваат претпоставени шокови врз макроекономски варијабли за потребите на своето стрес-тестирање (седум банки), коишто, вообичаено, се засноваат врз економетриско моделирање, односно примена на посложени квантитативни модели. Одговорите на останатите дополнителни прашања покажуваат дека вкупно 11 банки планираат унапредување во информативниот систем во 2019 година. Само една банка пријавила дека има направено оценка на обемот на активности и потребни инвестиции за усогласување со принципите и правилата на т.н. „отворено банкарство“ (англ. open banking)⁵, како нов тренд во регулативата од областа на платежните услуги на европско ниво и којшто во блиска иднина би се применувал и во домашната регулатива. Домашните банки, со исклучок на една банка, одговориле дека не ги сметаат ризиците од климатските промени како релевантни за нивното работење.

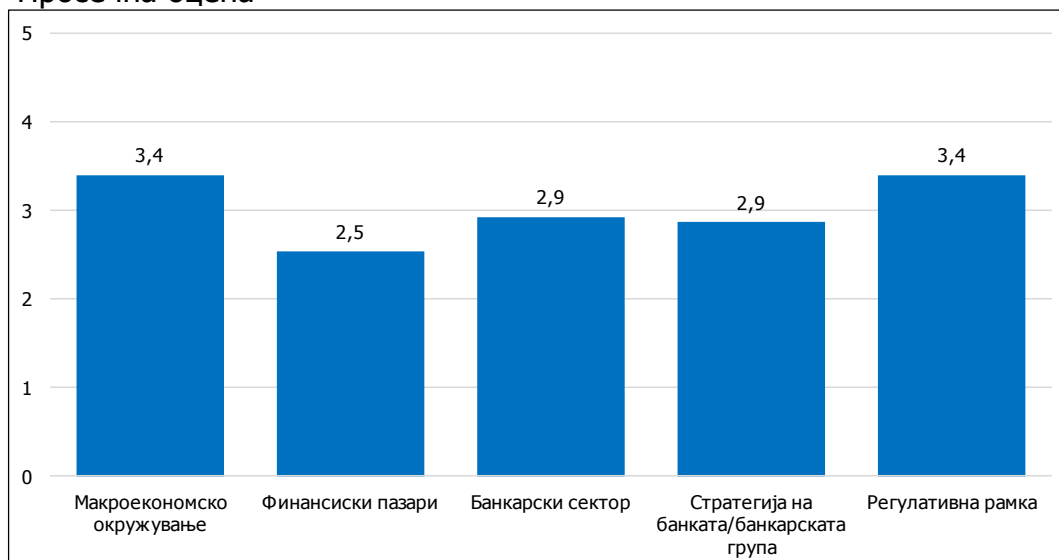
Во продолжение се дадени графички прикази на агрегираните резултати од Анкетата за секое од прашањата.

---

⁵ Под „open banking“ се подразбира концептот на давање банкарски и финансиски услуги, што значи споделување информации што ги поседуваат банките со трети овластени лица, а кои би остварувале пристап до системите на банките преку т.н. АПИ (API – application programming interface).

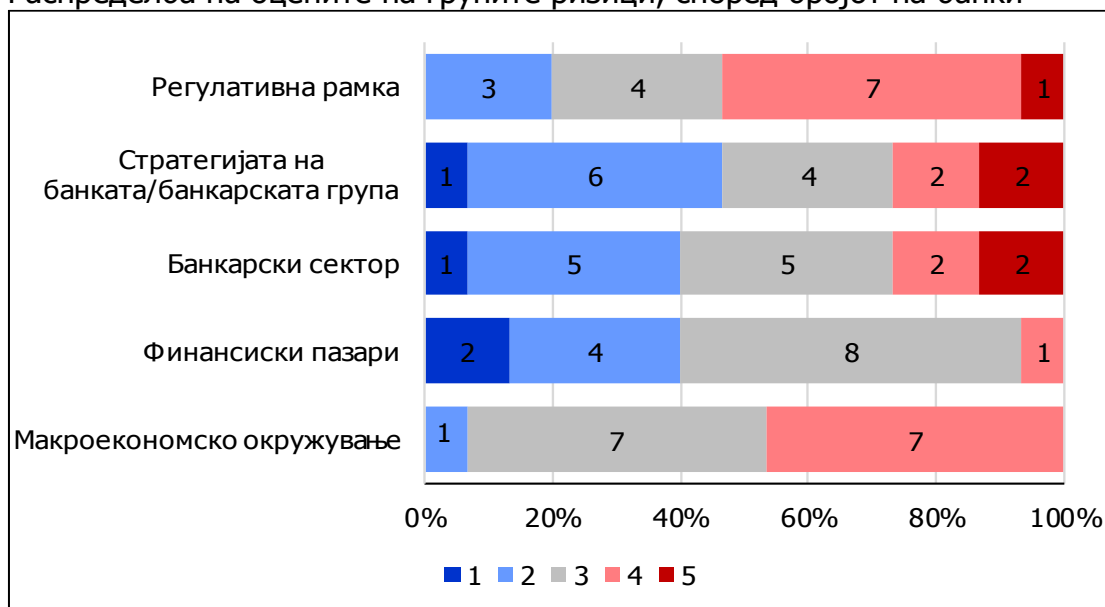
Дел I. Оцени за влијанието на секоја група ризици врз работењето на банките во 2019 година

Просечна оцена

* Презентираните оценки се просек од оцените на групите ризици од страна на сите банки, коишто ги определуваа оцените во интервалот помеѓу 1 (група ризици со најмало влијание) до 5 (за групата ризици со најголемо влијание).

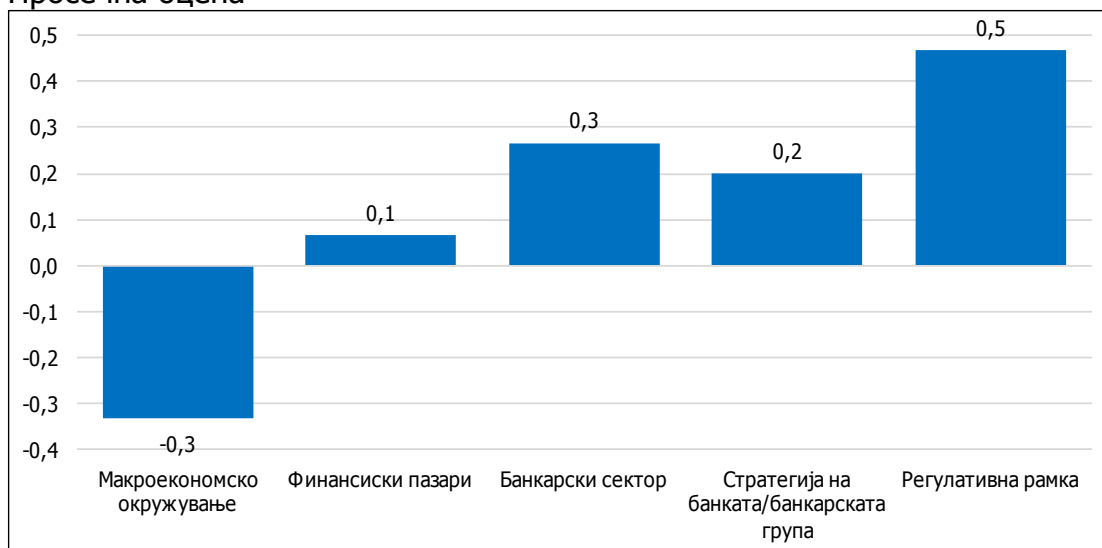
Распределба на оцените на групите ризици, според бројот на банки

* Хоризонталната оска го прикажува процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор во вкупниот број банки (петнаесет).

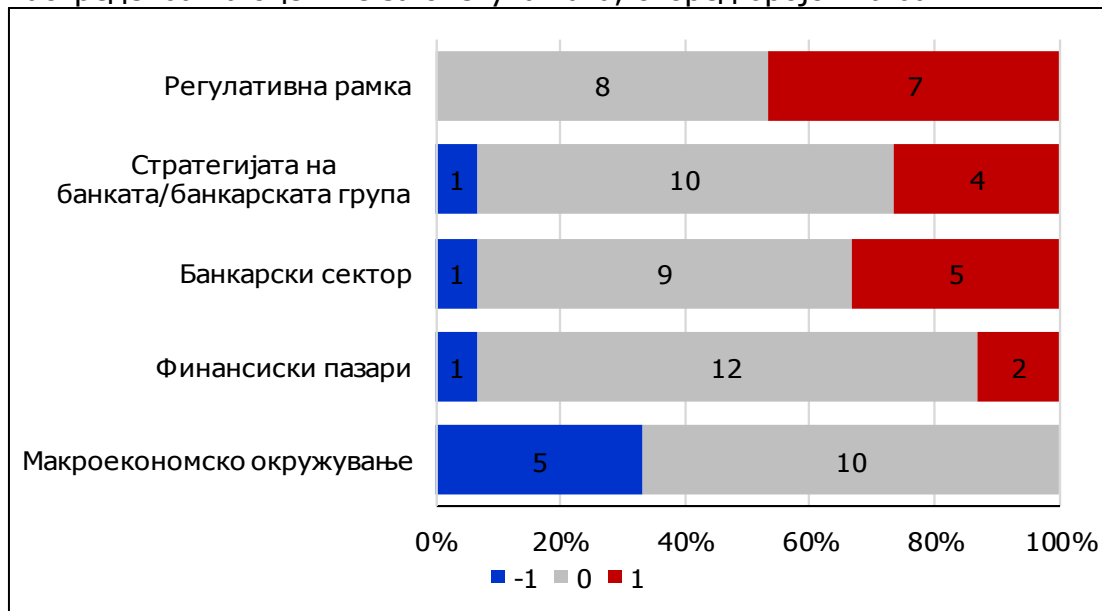
Очекувања за насоката на промена на значењето на секоја група ризици во 2019 година

Просечна оцена

* Презентираните оцени се просек од оцените за насоката на промена на значењето на секоја група ризици од страна на сите банки, коишто можеа да бидат: -1 (значењето ќе опаѓа), 0 (ќе остане исто) и 1 (ќе расте).

Распределба на оцените за очекувањата, според бројот на банки

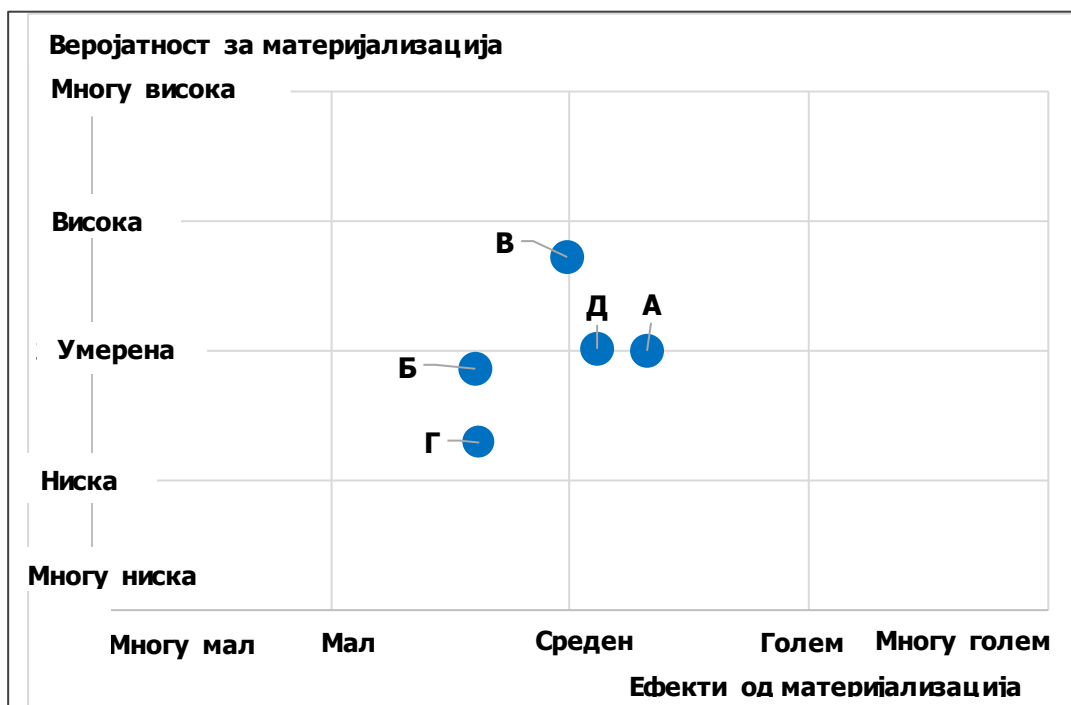

* Хоризонталната оска го прикажува процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

Матрица за распоредување на групите ризици

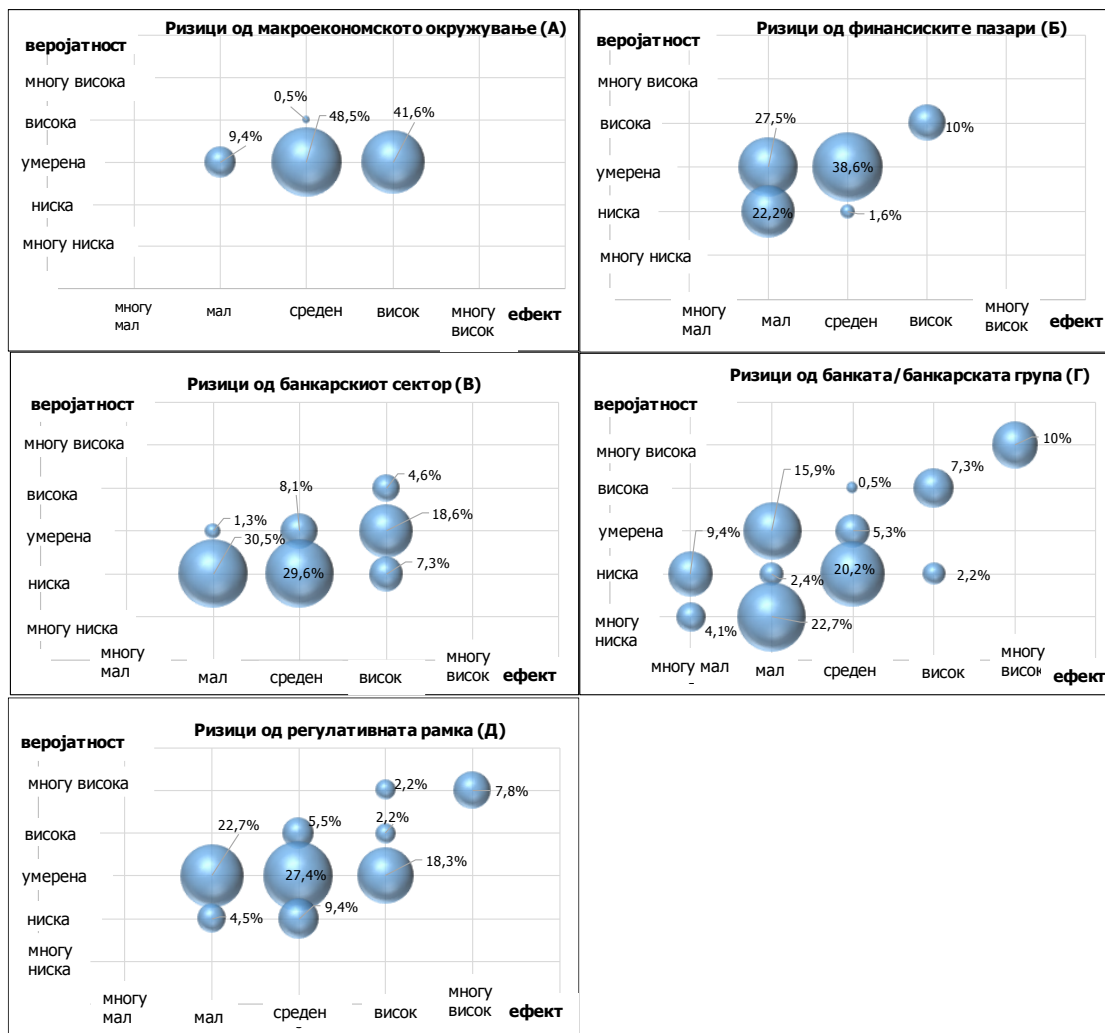
Банките ги распоредија петте основни групи ризици во дводимензионална матрица, според очекуваната веројатност за остварување на групите ризици (првата димензија) и очекуваниот ефект врз работењето од нивното евентуално остварување (втората димензија). Обете димензии имаат пет степени на класификација, и тоа за веројатноста за остварување: многу ниска, ниска, умерена, висока и многу висока, а за очекуваниот ефект од остварувањето: многу мал, мал, среден, голем и многу голем.

* Позицијата на круговите е добиена како пондериран просек од направеното рангирање на секоја група ризици, од страна на поединечните банки, за секоја од двете димензии. Како пондер се користи пазарното учество на секоја банка во вкупната актива на 31.12.2018 година.

Поодделните букви го имаат следново значење:

- А - ризици коишто произлегуваат од макроекономското окружување;
- Б - ризици коишто произлегуваат од движењата на финансиските пазари;
- В - ризици коишто произлегуваат од банкарскиот сектор;
- Г - ризици коишто произлегуваат од стратегијата или работењето на банката/банкарската група/сопствениците;
- Д - ризици коишто произлегуваат од тековната поставеност и тековните и/или очекуваните промени во регулативната рамка.

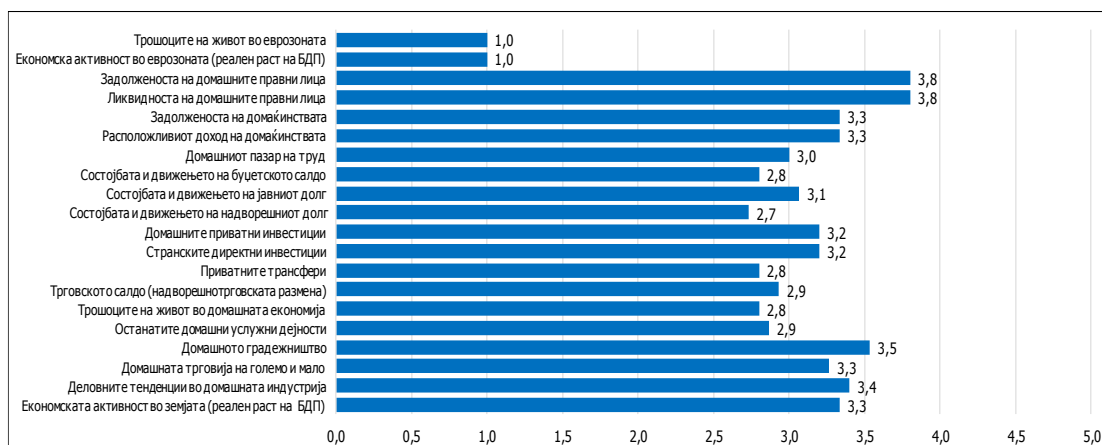

* Позицијата на круговите е добиена според тоа како банките ја класифицирале конкретната група ризици, за секоја од двете прикажани димензии. Помалиот број на кругови означува поголема усогласеност на одговорите по одделни банки, додека поголемиот број кругови е показател за разлики во одговорите. Големината на круговите го претставува заедничкото пазарно учество на банките што дале ист одговор во поглед на класифицирањето на групата ризици, за секоја од двете димензии.

Дел II. Оцена на влијанието на очекуваните движења или ефекти од секој фактор на ризик врз работењето на банката за 2019 година

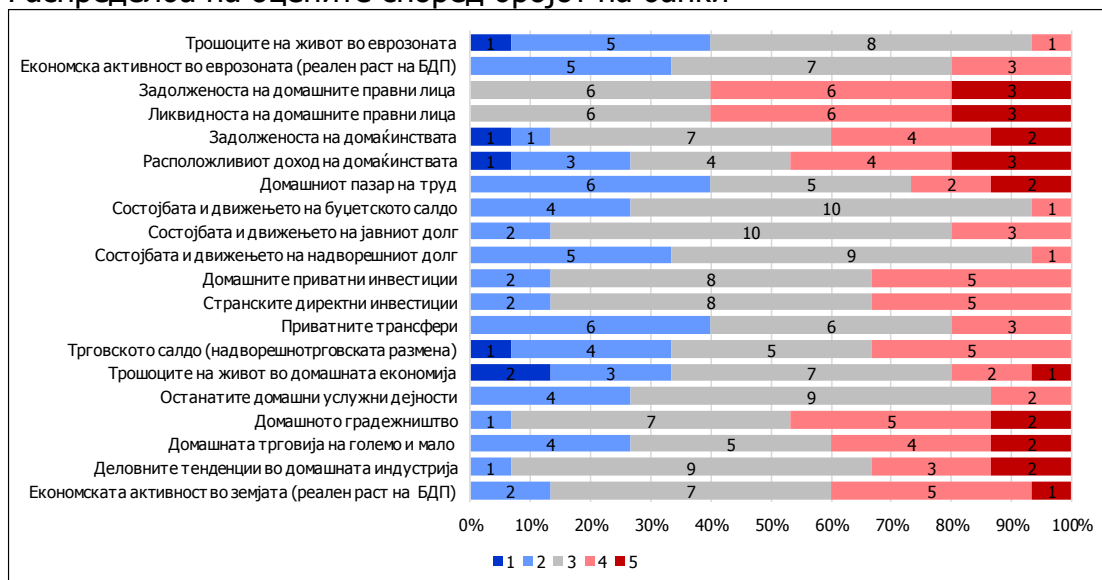
Група А: Ризици коишто произлегуваат од макроекономското окружување

Просечна оцена на факторите на ризик

* Презентираните оценки се просек од оцените на групите ризици од страна на сите банки, коишто ги определуваат оцените во интервалот помеѓу 1 (група ризици со најмало влијание) до 5 (за групата ризици со најголемо влијание).

Распределба на оцените според бројот на банки

* Хоризонталната оска го прикажува процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

Група Б: Ризици коишто произлегуваат од очекуваните движења на финансиските пазари

Просечна оцена на факторите на ризик

* Презентираните оцени се просек од оцените на групите ризици од страна на сите банки, коишто ги определуваа оцените во интервалот помеѓу 1 (група ризици со најмало влијание) до 5 (за групата ризици со најголемо влијание).

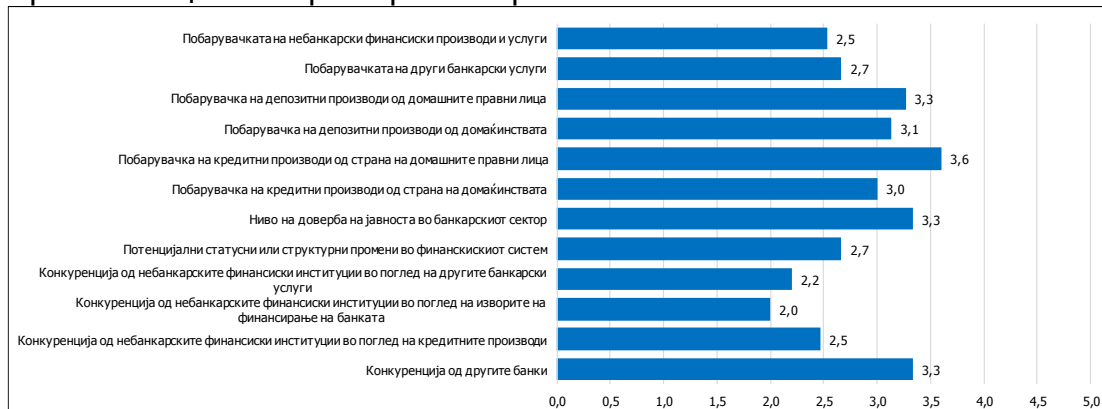
Распределба на оцените според бројот на банки

* Хоризонталната оска го прикажува процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

Група В: Ризици коишто произлегуваат од банкарскиот сектор

Просечна оцена на факторите на ризик

* Презентираните оцени се просек од оцените на групите ризици од страна на сите банки, коишто ги определуваа оцените во интервалот помеѓу 1 (група ризици со најмало влијание) до 5 (за групата ризици со најголемо влијание).

Распределба на оцените според бројот на банки

* Хоризонталната оска го прикажува процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

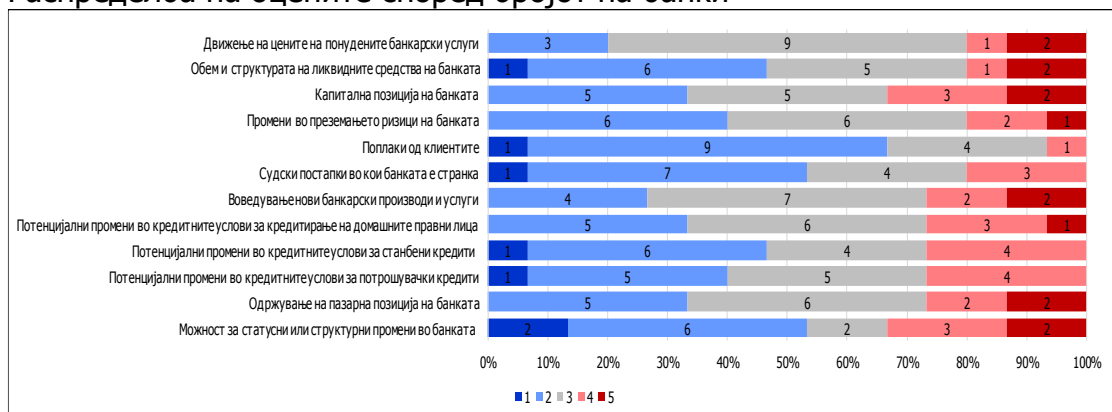
Група Г: Ризици коишто произлегуваат од стратегијата или работењето на банката/банкарската група/сопствениците

Просечна оцена на факторите на ризик

* Презентираните оценки се просек од оцените на групите ризици од страна на сите банки, коишто ги определуваат оцените во интервалот помеѓу 1 (група ризици со најмало влијание) до 5 (за групата ризици со најголемо влијание).

Распределба на оцените според бројот на банки

* Хоризонталната оска го прикажува процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

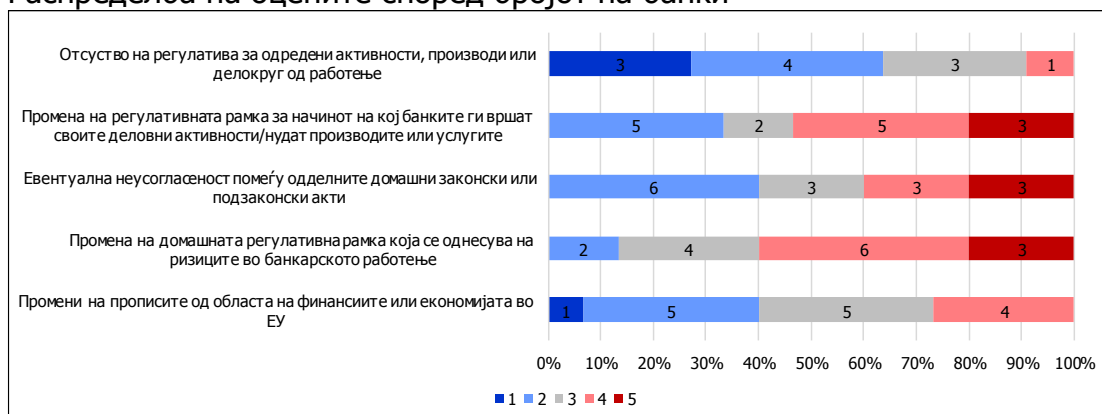
Група Д: Ризици коишто произлегуваат од тековната поставеност и промените во регулативната рамка

Просечна оцена на факторите на ризик

* Презентираните оцени се просек од оцените на групите ризици од страна на сите банки, коишто ги определуваа оцените во интервалот помеѓу 1 (група ризици со најмало влијание) до 5 (за групата ризици со најголемо влијание).

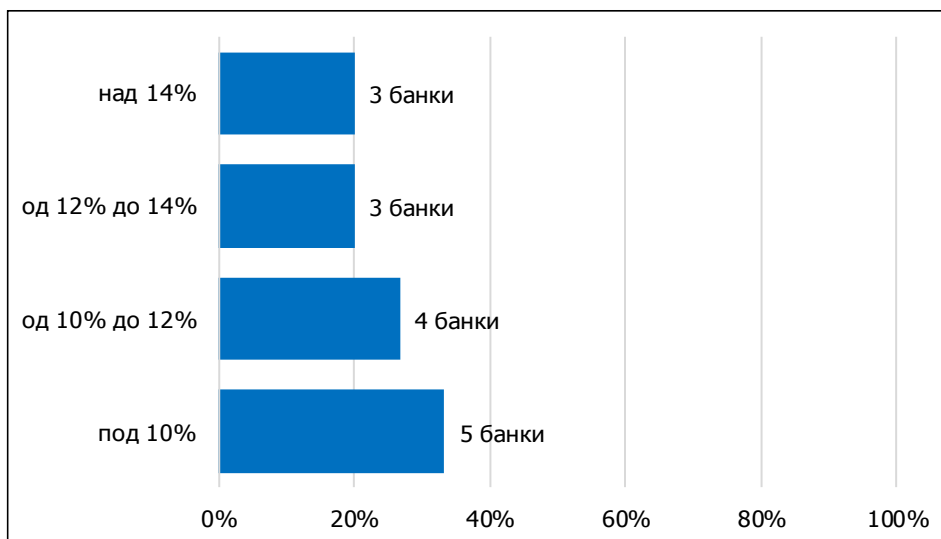
Распределба на оцените според бројот на банки

* Хоризонталната оска го прикажува процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

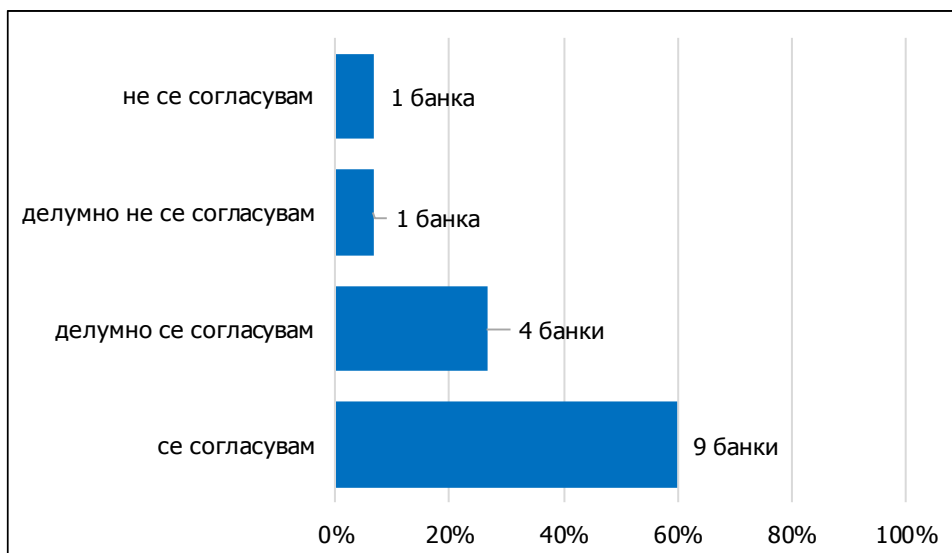
Дел III. Одговори на прашањата за очекувањата на банките за профитабилноста, капиталната позиција и останатите активности

1. Според оцената на банката нивото на повратот на капиталот и резервите (РОАЕ) што ќе обезбеди одржливо работење на долг рок изнесува:

* Процентите (на хоризонталната оска) се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

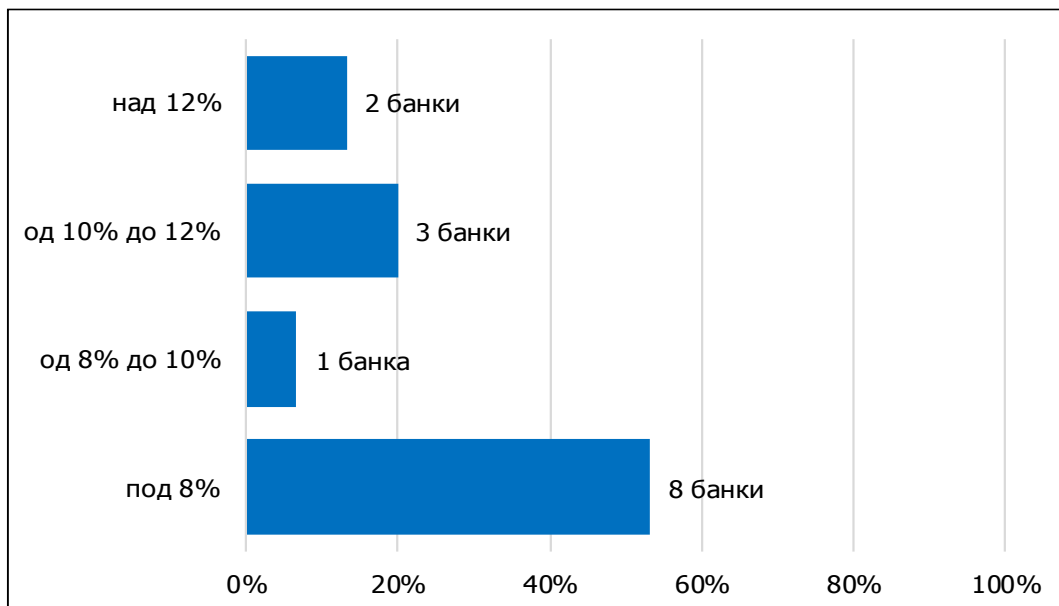
2. Дали очекувате зголемување на профитабилноста на вашата банка во наредните 6 до 12 месеци?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

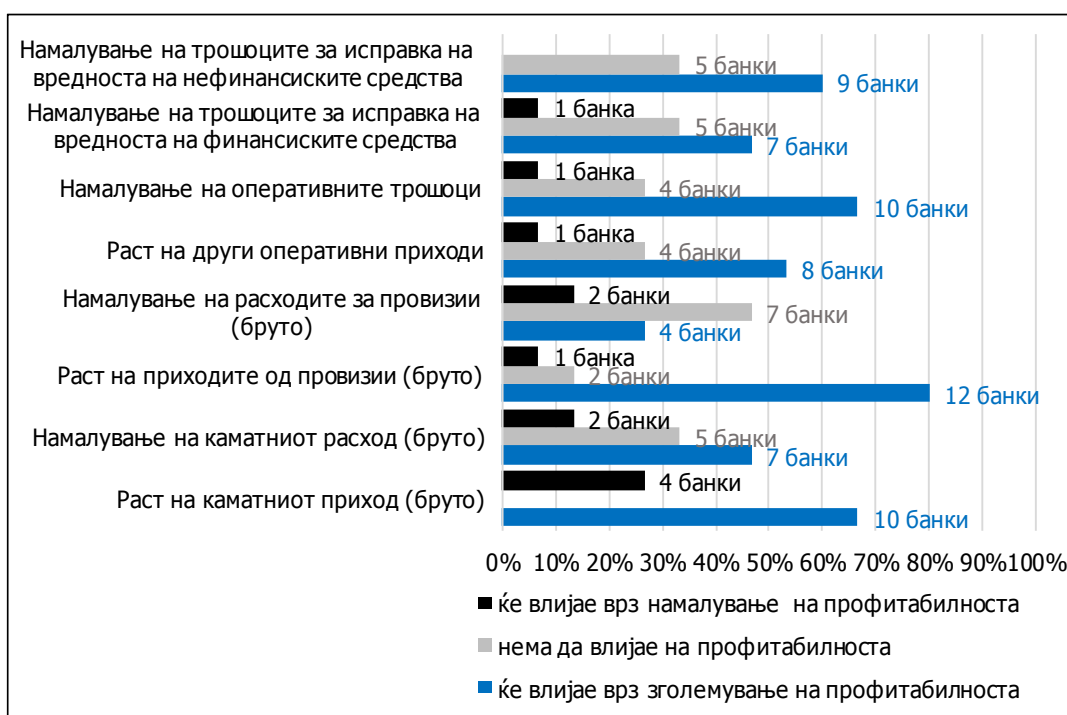
3. Вашиот трошок за акционерски капитал (англ. cost of equity) за периодот од една година, го проценувате на ниво:

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

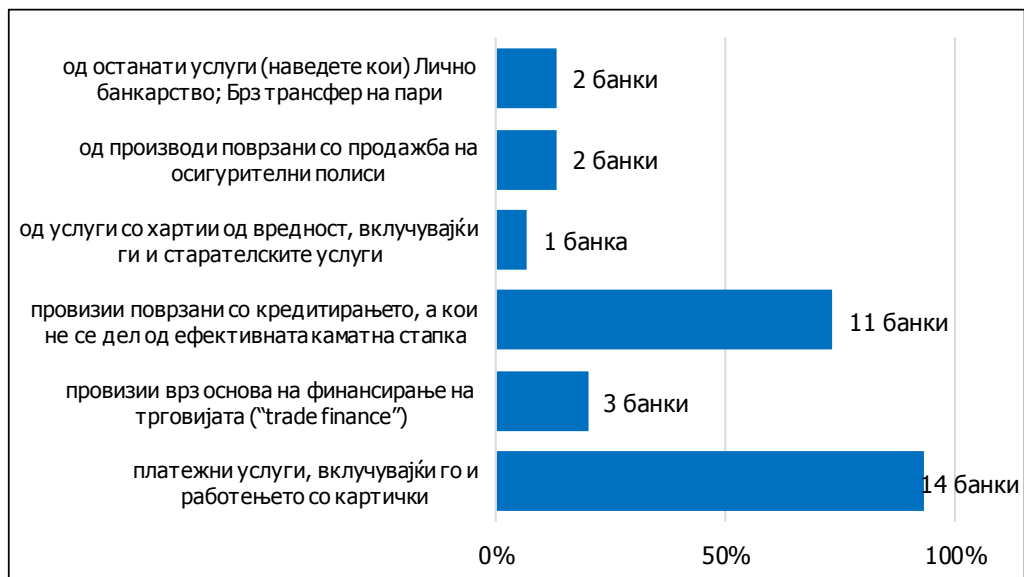
** Една банка, од групата мали банки, нема дадено одговор на ова прашање.

4. Влијанието на категориите од Билансот на успех врз профитабилноста на Вашата банка во 2019 година би бил од:

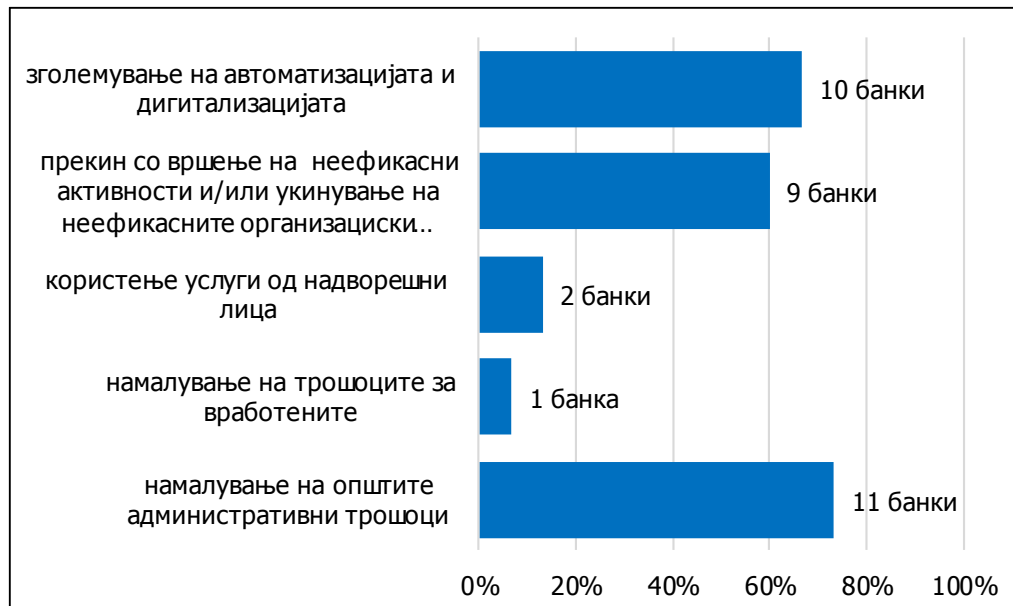
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

5. Придонесот на одделни видови провизии во рамки на приходите од провизии на Вашата банка во 2019 година би бил од:

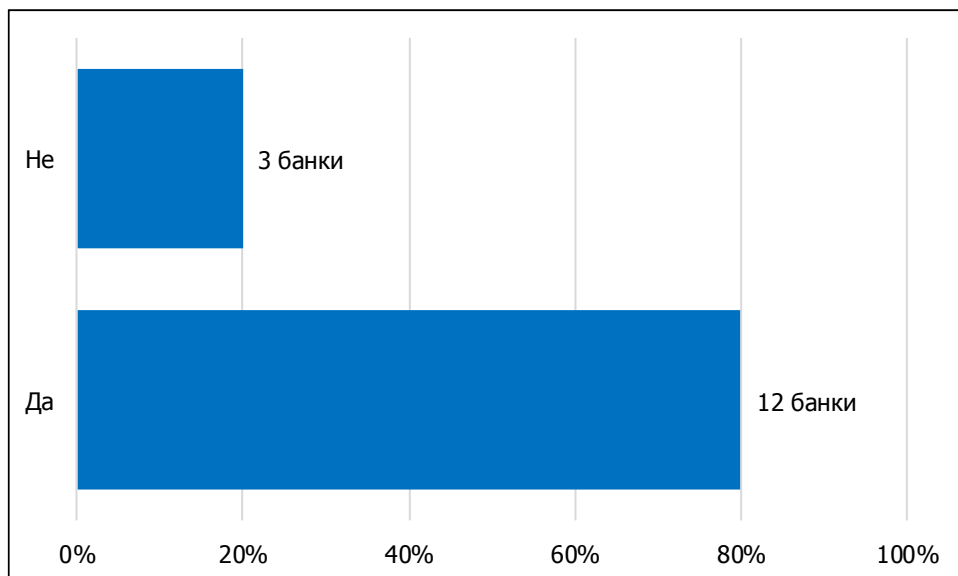
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

6. Доколку планирате намалување на оперативните трошоци, тоа би го направиле преку:

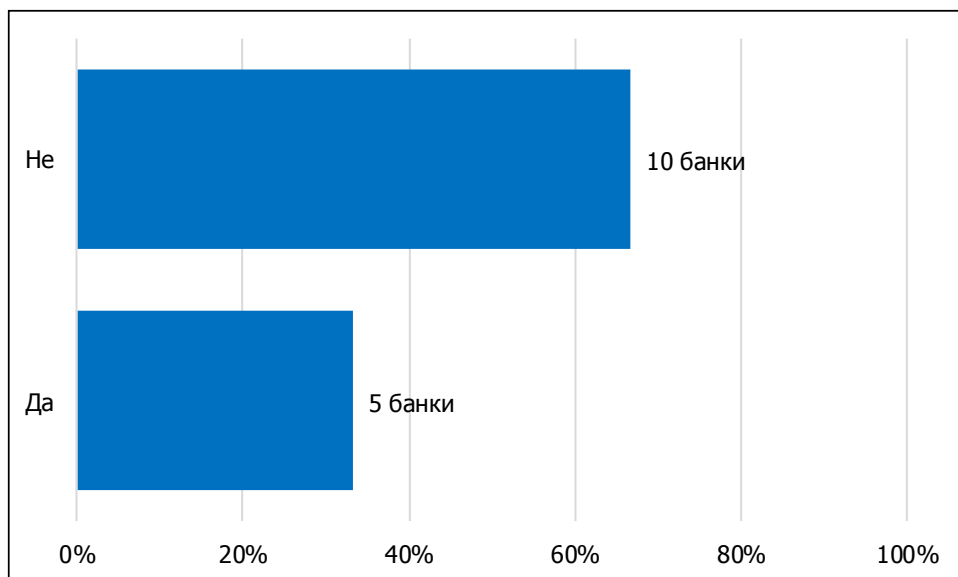
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

7. Дали тековната добивка од редовно работење, без ефектот од продажба на преземен имот или слични неповторливи (англ. non-recurring) активности, сведена на годишно ниво (анализирана) го надминува трошокот на акционерскиот капитал на банката (англ. cost of equity)?

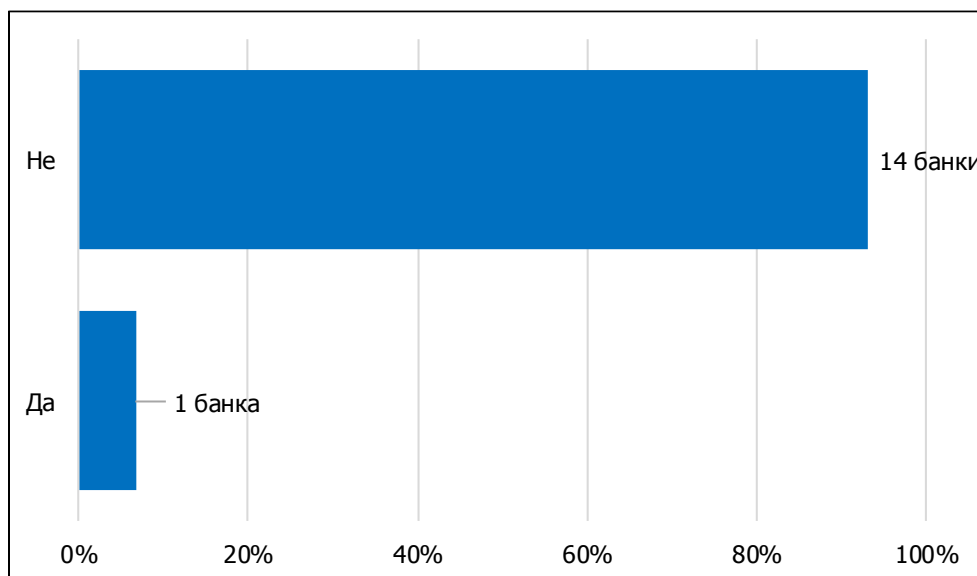
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

8. Дали очекувате дека промените во наклонот на кривите на принос на каматните стапки во домашната валута или на меѓународните пазари, ќе предизвикаат значителен ефект врз добивката на вашата банка во наредните 6 до 12 месеци?

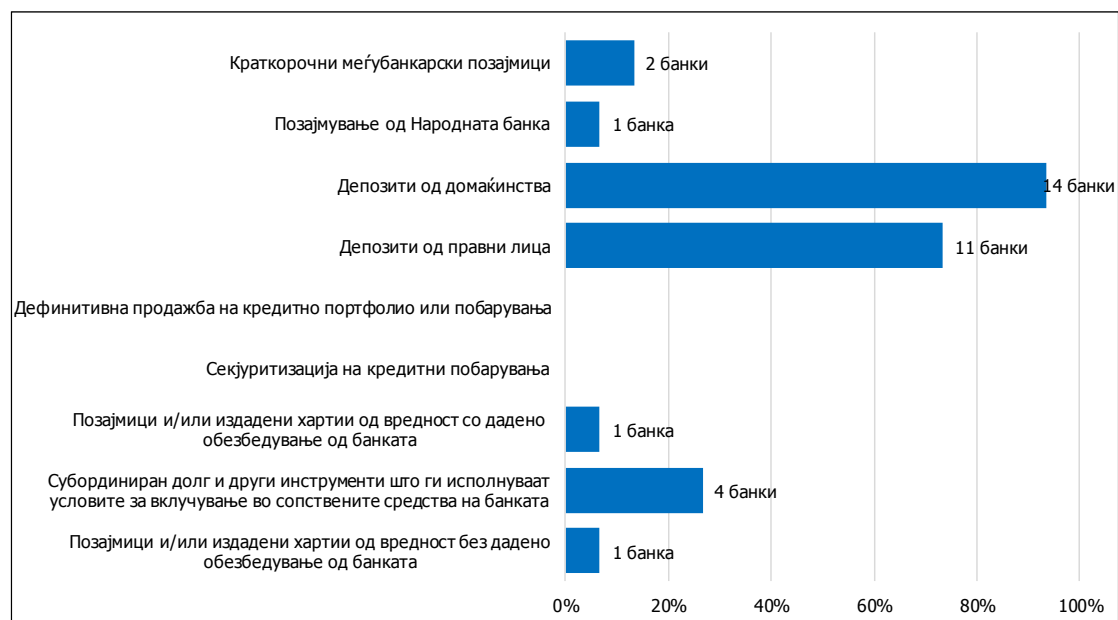
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

9. Дали во наредните 12 месеци планирате издавање капитален инструмент што ги исполнува условите за вклучување во основниот капитал на банката?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

10. Дали планирате да го зголемите финансирањето на банката преку:

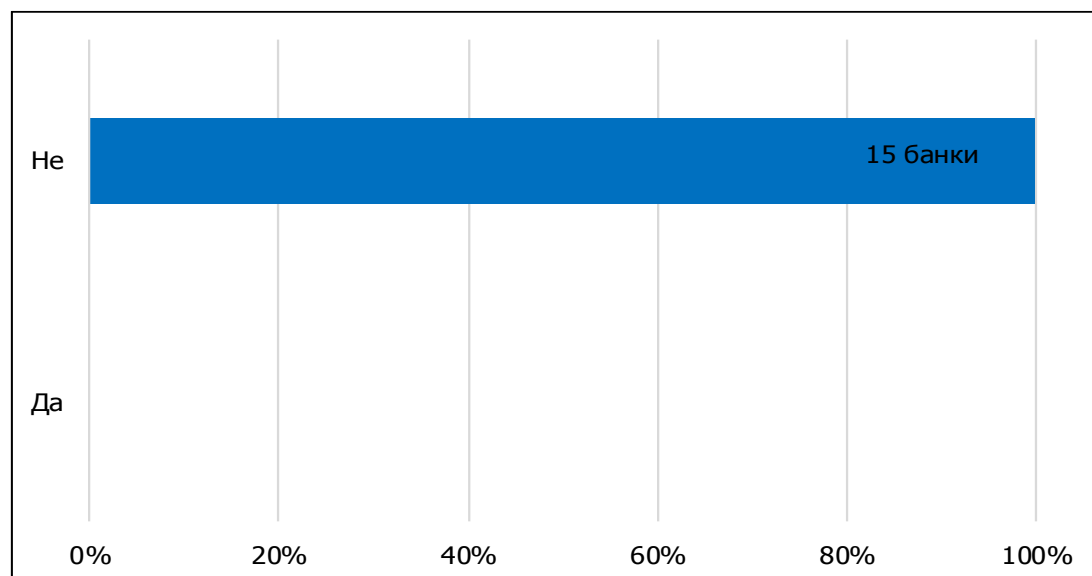
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

11. Кои се главните ограничувања за издавање субординирани инструменти што ги исполнуваат условите за вклучување во сопствените средства на банката, со кои се соочила вашата банка?

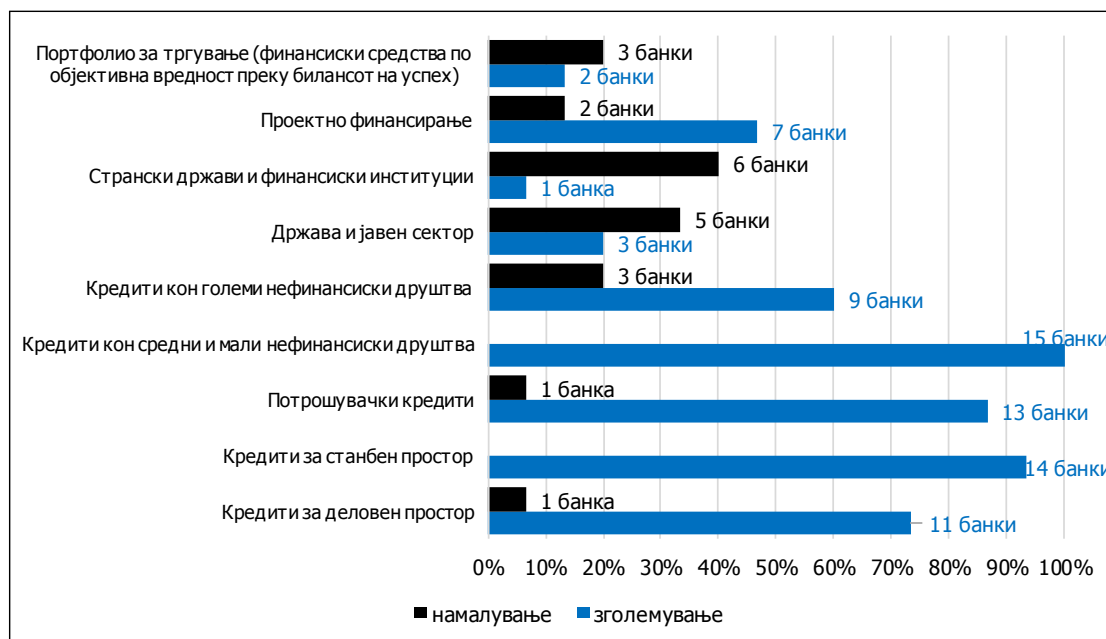
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

12. Дали планирате раздолжување (англ. deleverage) на вашата банка?

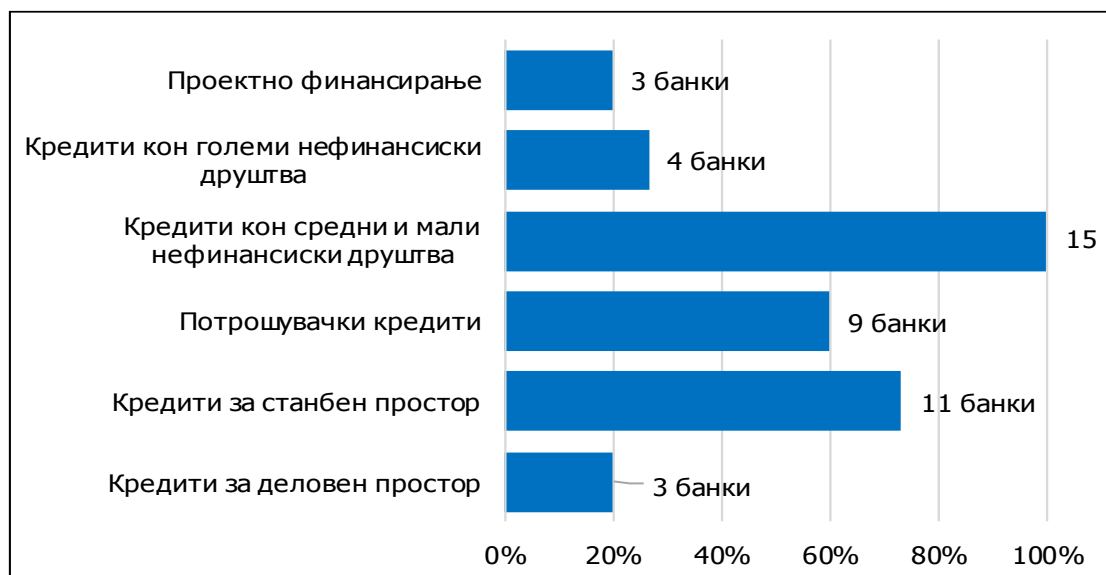
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

13. Каква промена планирате кај секое од наведените портфолија во наредните 12 месеци?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

14. Од портфолијата за кои планирате зголемување во наредните 12 месеци, означете кај кои очекувате најголем раст:

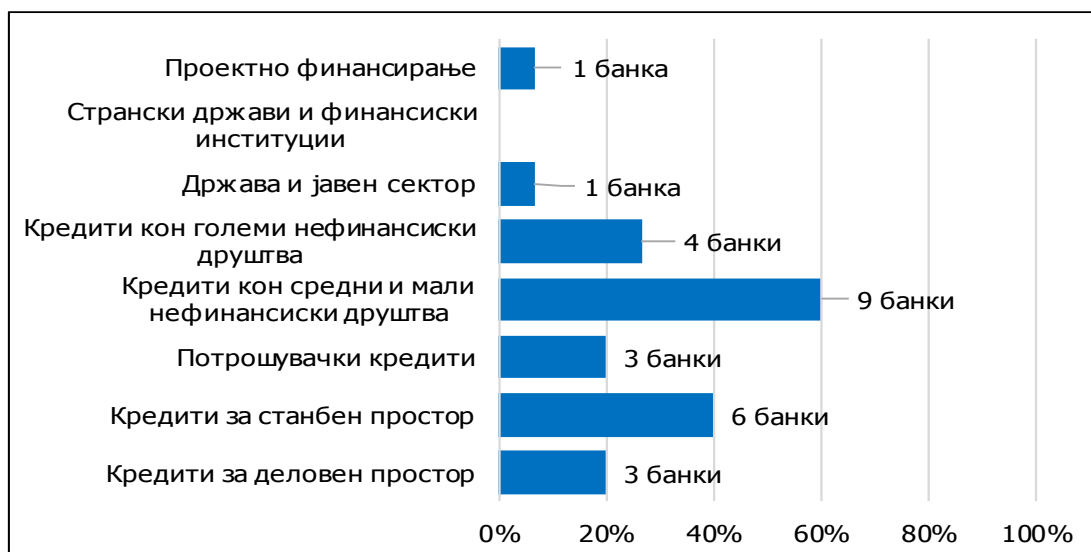
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

15. Од портфолијата за кои планирате намалување во наредните 12 месеци, означете каде би било најголемо намалувањето :

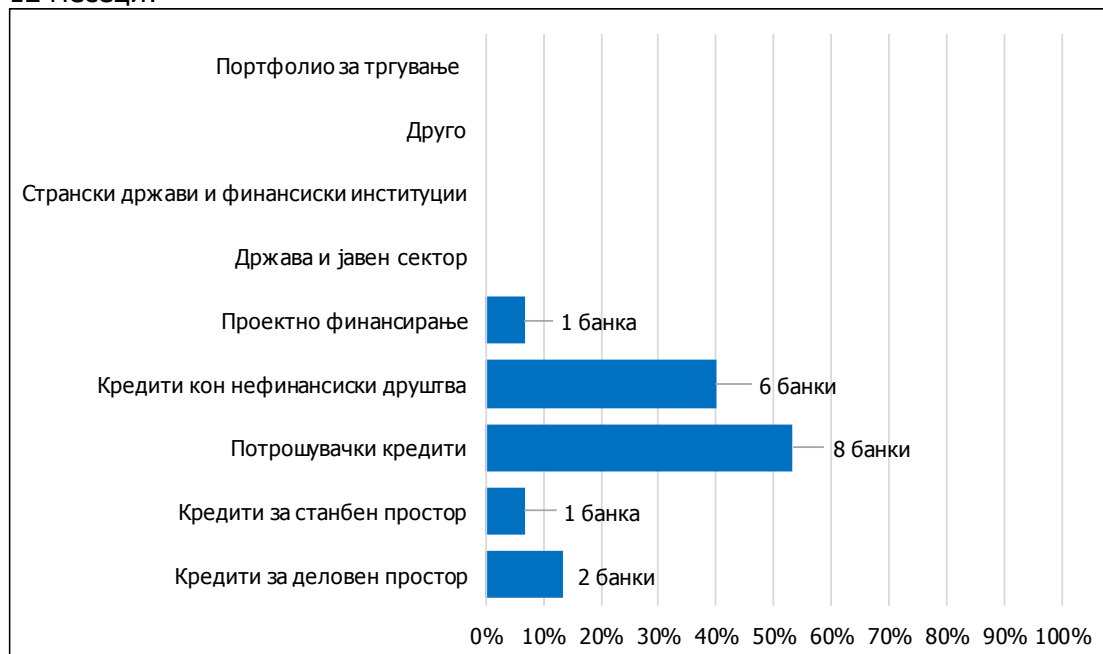
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

16. Кај кое портфолио очекувате можно подобрување на квалитетот во наредните 12 месеци?

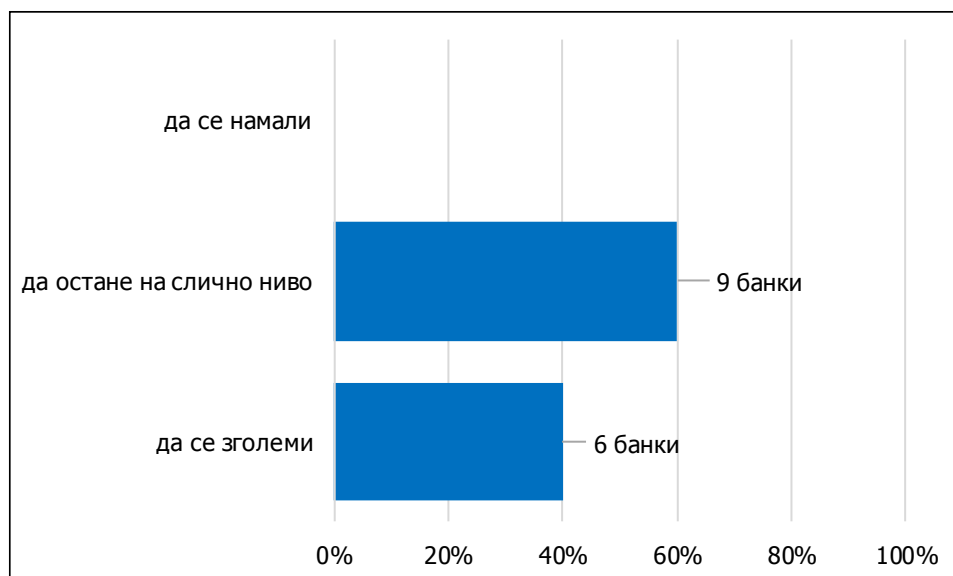
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

17. Кај кое портфолио очекувате можно влошување на квалитетот во наредните 12 месеци?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

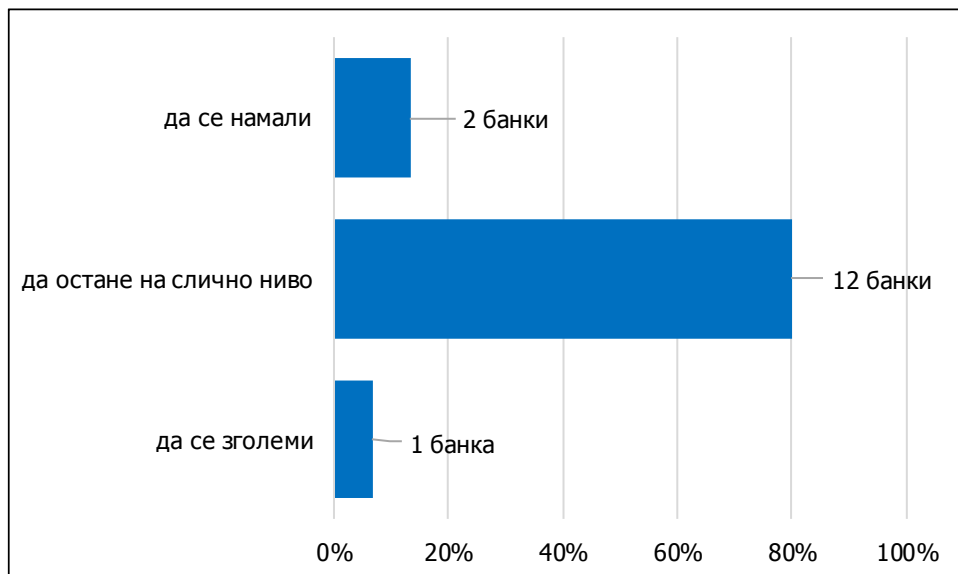
18. Според вашите очекувања за идниот тренд на кредитната активност по одделни портфолија и степенот на покриеност со резервации на преземениот кредитен ризик кај вашата банка, дали очекувате дека трошокот за исправката на вредноста (исклучувајќи го првичниот ефект од примената на МСФИ 9 и Одлуката за методологијата за управување со кредитниот ризик) во наредните 12 месеци:

*Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

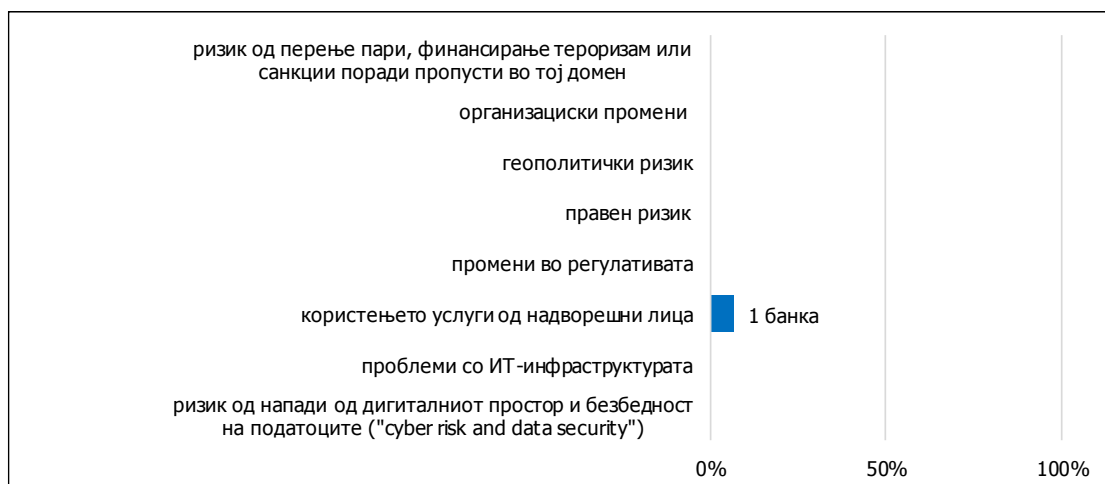

19. Какви се очекувањата за 2019 година, во однос на оперативниот ризик на кој е изложена вашата банка :

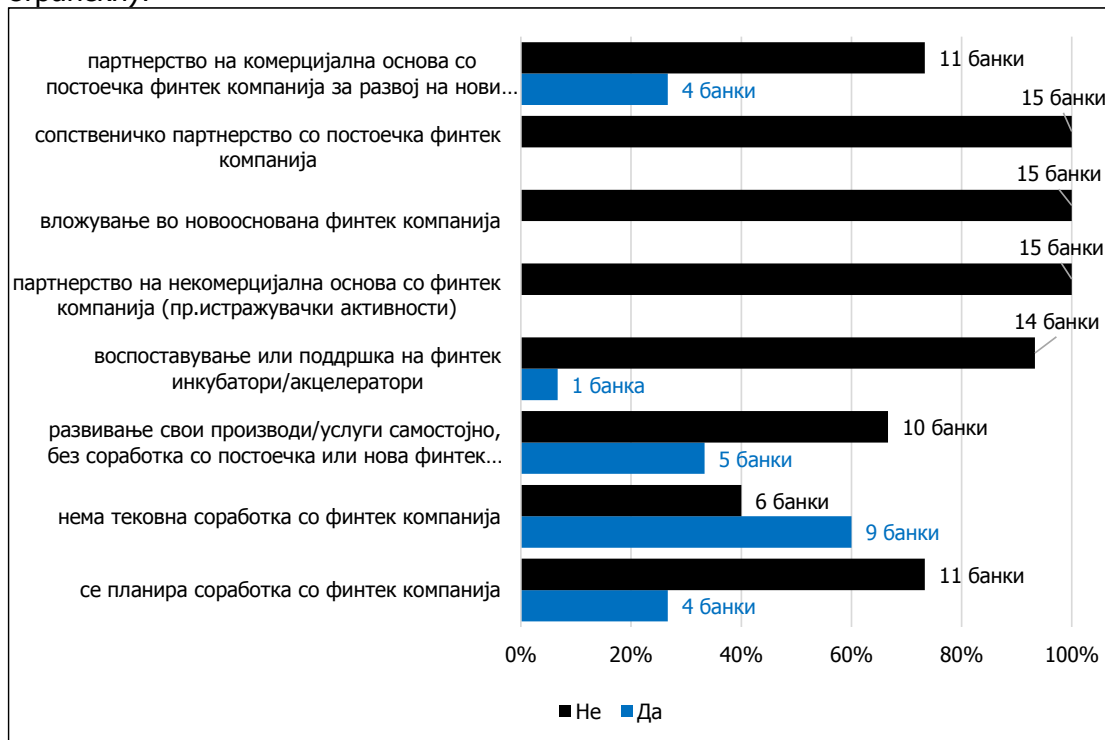
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

Доколку во одговорот на претходното прашање очекувате зголемување на оперативниот ризик, кои се главните фактори што го предизвикуваат тоа зголемување?

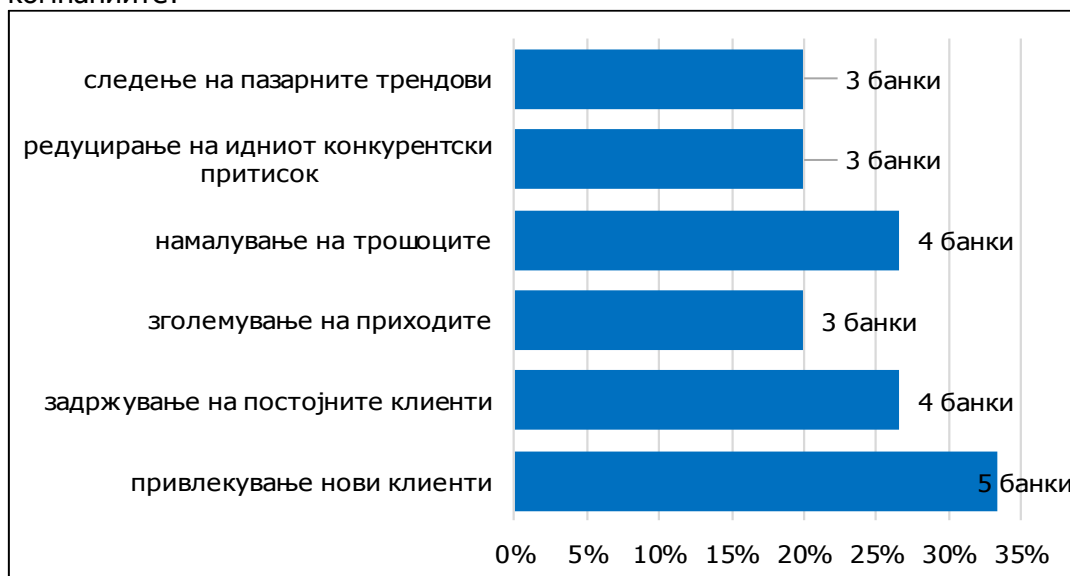
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

20. Дали вашата банка остварува соработка со финтек-компаниите⁶ (домашни или странски)?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

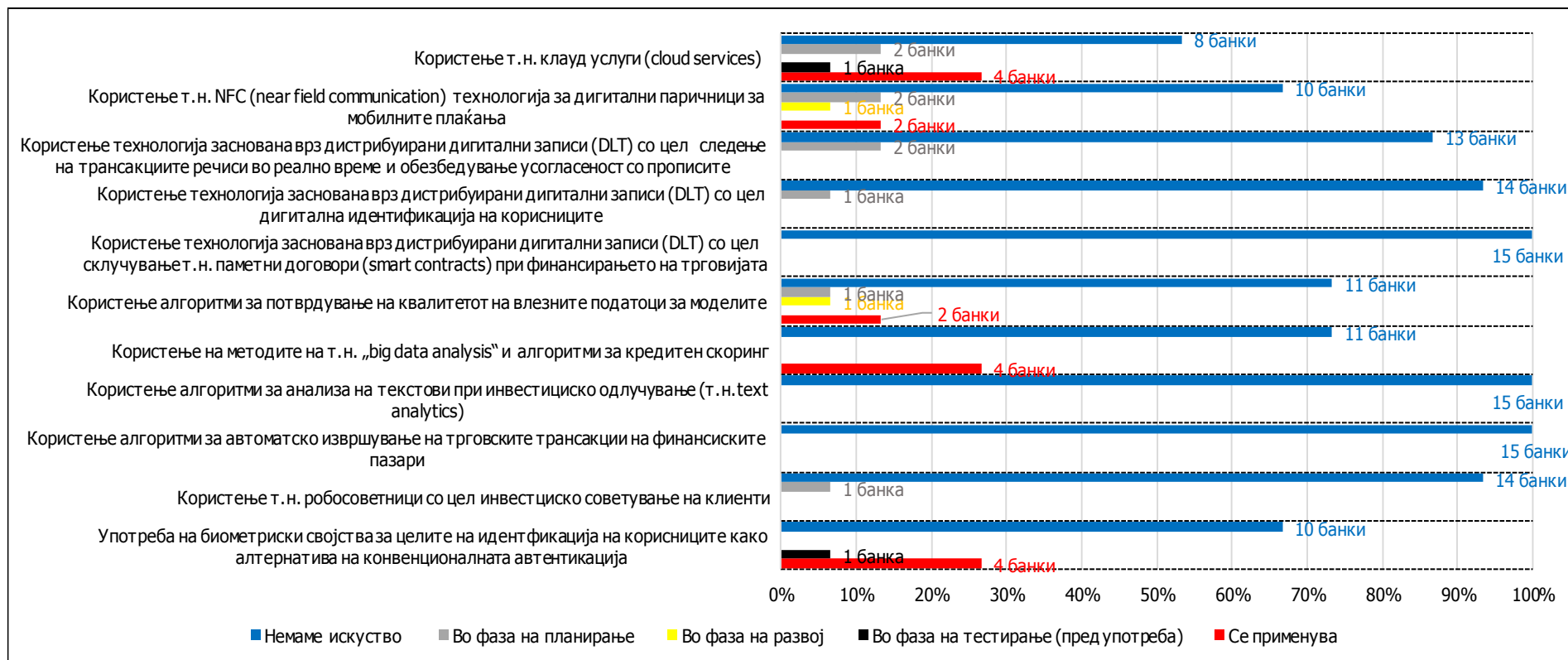
Доколку се согласувате со една од првите пет опции од претходното прашање, ве молиме означете ги факторите кои се најзначајни за соработката со финтек-компаниите?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

⁶ Финтек се дефинираат како технолошко-финансиска иновација којашто може да доведе до нови деловни модели, апликации, процеси или производи со соодветен материјален ефект на финансиските пазари и институции, како и на давањето на финансиските услуги. Извор: Financial Stability Board, Standing Committee on Assessment of Vulnerabilities, "FinTech: Describing the Landscape and Framework for Analysis", 16 март 2016 година.

21. Каков е степенот на вклученост на вашата банка во следниве финтек-активности?

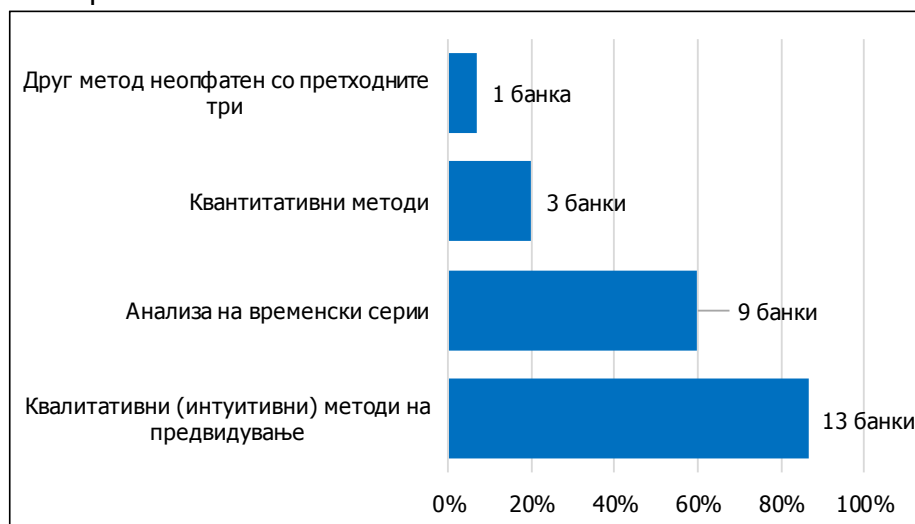
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

Дел IV. Останати прашања

1. Каков е пристапот на вашата банка при напуштањето на примената на прилагодливите каматни стапки кај кредитните производи за домаќинствата, т.е. дали банката ќе применува фиксни каматни стапки (и на тој начин би го избегнала индиректниот кредитен ризик од евентуално зголемување на избраните референтни пазарни каматни стапки во иднина) или вашата политика е повеќе насочена кон примена на променливи каматни стапки (и на тој начин, преземање на индиректниот кредитен ризик од евентуално зголемување на избраните референтни пазарни каматни стапки во иднина)?

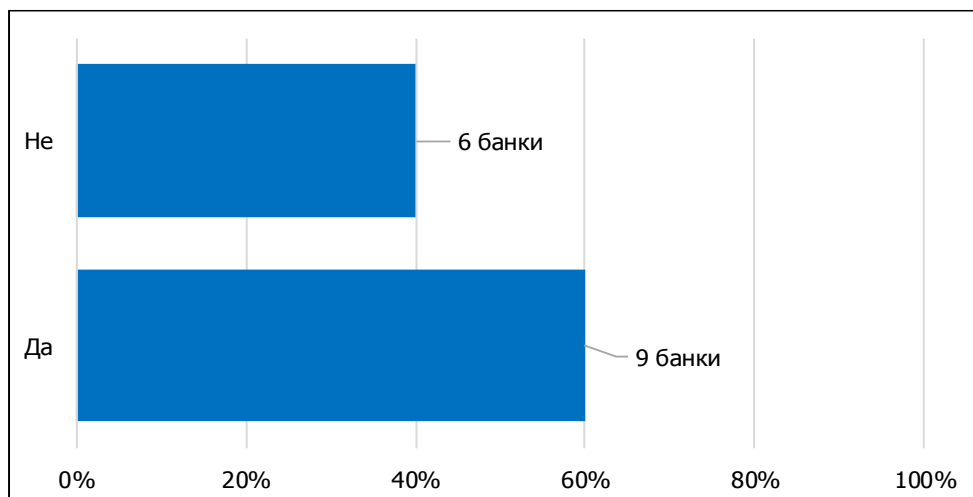
Според најголемиот дел од банките, кај долгорочните кредитни производи на домаќинства применуваат комбинирање на фиксна каматна стапка за првите неколку години од кредитот и променлива каматна стапка за преостанатите години од рокот на кој е одобрен кредитот. Кај краткорочните кредитни производи, банките главно одговориле дека применуваат или само фиксна каматна стапка или само променлива каматна стапка. Една банка одговорила дека сè уште применува прилагодливи каматни стапки.

2. Кои методи на предвидување ги користи вашата банка во процесот на планирање?

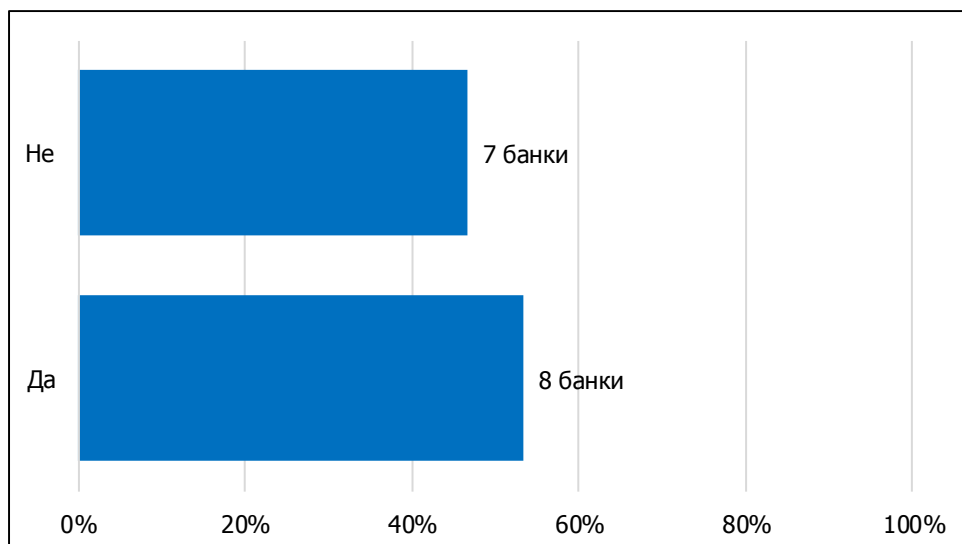
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

3. Дали банката е подготвена да спроведува „оддолу-нагоре“ (англ. bottom-up) стрес тестирање?

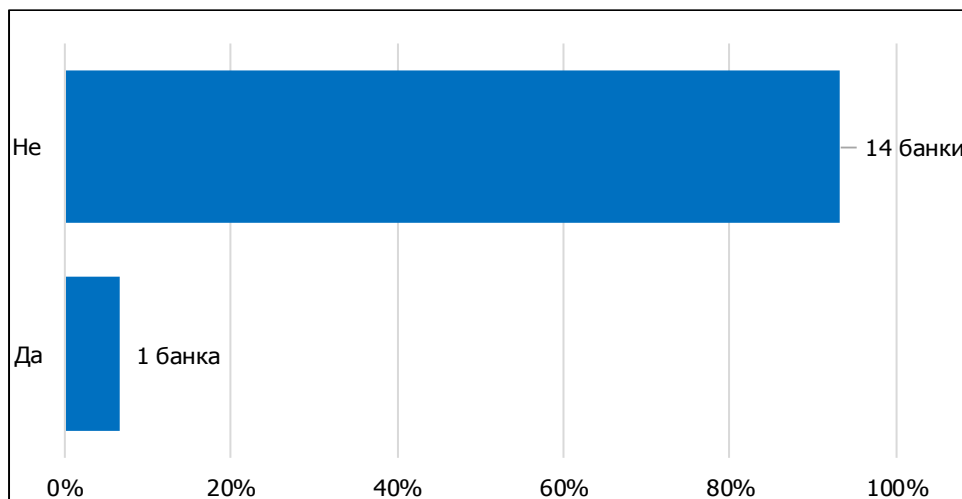
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

4. Дали банката користи претпоставени шокови на макроекономски варијабли при спроведувањето на стрес-тестовите?

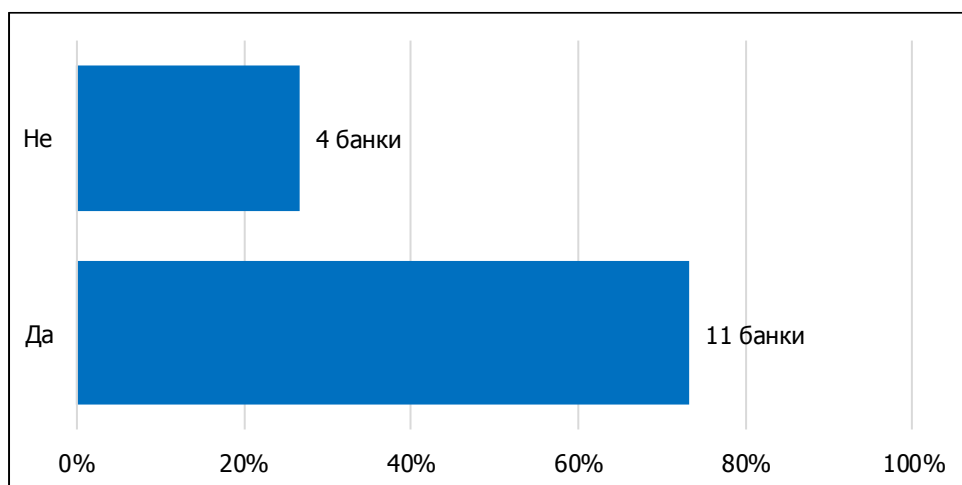
* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

5. Дали банката ги оценила обемот на активностите и потребните инвестиции (правни основи, информативен систем и останата инфраструктура) за да постигне усогласеност со принципите и правилата на т.н. „open banking“⁷, како нов тренд во регулативата од областа на платежните услуги на европско ниво?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

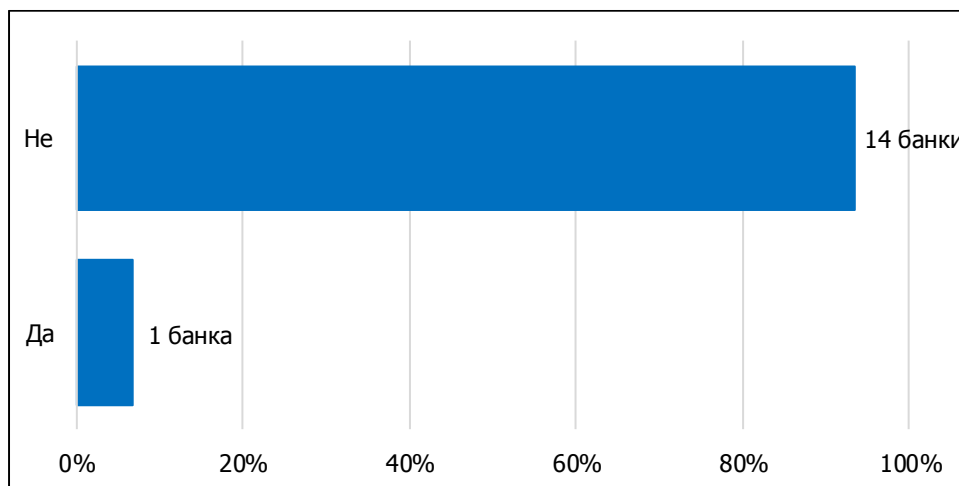
6. Дали планирате унапредувања во информативниот систем во текот на 2019 година?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

⁷ Под „open banking“ се подразбира концептот на давање банкарски и финансиски услуги, што значи споделување информации што ги поседуваат банките со трети овластени лица, а кои би остварувале пристап до системите на банките преку АПИ (API – application programming interface).

7. Дали вашата банка ги смета како релевантни во своето работење ризиците од климатските промени и дали направила процена на директните и индиректните ефекти од остварувањето на ваквите ризиците?

* Процентите се однесуваат на процентуалното учество на банките коишто дале определен одговор, во вкупниот број банки во системот (петнаесет).

Прилог 1. Анкетен прашалник доставен до банките за оценка на ризиците од окружувањето и планираните деловни активности

1. Цел на Анкетата

Анкетата има за цел да се осознаат согледувањата на банката за главните фактори на ризиците коишто произлегуваат од нејзиното окружување, како и ризиците со кои очекува да се соочи во текот на 2019 година. Притоа, одговорите на анкетата ќе бидат објавени само во агрегирана форма.

2. Име на банката

---

3. Оцена за главните ризици од окружувањето со кои се соочува банката

Оцената на ризиците за 2019 година треба да се направи според следниве пет групи ризици:

- А - Ризици коишто произлегуваат од макроекономското окружување;
- Б - Ризици коишто произлегуваат од финансиските пазари;
- В - Ризици коишто произлегуваат од банкарскиот сектор;
- Г - Ризици коишто произлегуваат од стратегијата или работењето на банката/банкарската група/сопствениците;
- Д - Ризици коишто произлегуваат од тековната поставеност и промените во регулативната рамка.

Во првиот дел (Дел I.) треба да се рангираат групите ризици во интервалот од 1 до 5 според очекуваното влијание што би го имале врз работењето на банката во текот на 2019 година. Оцената 1 означува дека се очекува факторите на ризик од конкретната група да имаат најмало влијание за банката, додека оцената 5 значи дека банката очекува најголемо влијание од таа група фактори на ризик. Исто така, треба да се означи и очекувањето за насоката на промена на конкретната група ризици, односно дали се очекува нивното значење да се зголеми, да остане исто или да опаѓа во текот на 2019 година споредено со претходната година. Потоа, треба сите пет групи ризици да ги распоредите во матрицата според очекуваната веројатност за нивното остварување во 2019 година и според очекуваниот ефект врз банката од нивното остварување.

Во вториот дел (Дел II) треба да се оценат факторите на ризик од секоја група ризици во интервалот од 1 до 5 според значењето што се очекува да го имаат во соодветната група на ризици.

Во третиот дел (Дел III) треба да се одговорат група прашања за очекувањата на банките за профитабилноста, капиталната позиција и активностите.

Во четвртиот дел (Дел IV) се издвоени неколку поактуелни прашања, на кои ве молиме накусо да одговорите.

Дел I. Сумарна табела, која се пополнува врз основа на пополнетата анкета и определените оцени за секоја група:

<u>Група ризици</u>	<u>Рангирање на влијанието на секоја група ризици врз работењето на банката за 2019 година</u> (од 1 најмало влијание до 5 најголемо влијание)	<u>Очекувања за насоката на промена на секоја група ризици во 2019 година</u> ќе опаѓа (-1) ќе остане исто (0) ќе расте (+1)
Група А Ризици коишто произлегуваат од макроекономското окружување		
Група Б Ризици коишто произлегуваат од финансиските пазари		
Група В Ризици коишто произлегуваат од банкарскиот сектор		
Група Г Ризици коишто произлегуваат од стратегијата или работењето на банката/банкарската група/сопствениците		
Група Д Ризици коишто произлегуваат од тековната поставеност и промените во регулативната рамка		

Во наредната табела, пополнете со А, Б, В, Г или Д според вашето видување за веројатноста за материјализација на групите ризици и соодветниот ефект.

Матрица за распоредување на групите ризици		Ефекти од материјализацијата врз банката				
		многу голем	голем	среден	мал	многу мал
Веројатност за материјализација	многу висока					
	Висока					
	Умерена					
	Ниска					
	многу ниска					

Коментар во врска со рангирањето во двете претходни табели (се пополнува доколку имате потреба од дообјаснување на дадениот одговор)

Дел II. Потребно е да се оценат факторите на ризик од секоја група според нивното значење во соодветната група ризици, во интервал од 1 (најмало значење) до 5 (најголемо значење)

Група А: Ризици коишто произлегуваат од макроекономското окружување

Оцената на ризиците од макроекономското окружување треба да ги земе предвид најмалку наведените фактори. Обележете со **X** во редот под избраната оценка.

- очекувано движење на економската активност во земјата (реален раст на БДП);

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од деловните тенденции во домашната индустрија;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од деловните тенденции во домашната трговија на големо и мало;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од деловните тенденции во домашното градежништво;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од деловните тенденции во останатите домашни услужни дејности;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на трошоците на живот во домашната економија (очекуваната инфлација);

1	2	3	4	5

- очекувано движење на трговското салдо (надворешнотрговската размена);

1	2	3	4	5

- очекуваните движења на приватните трансфери;

1	2	3	4	5

--	--	--	--	--

- очекувани движења на странските директни инвестиции;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на домашните приватни инвестиции;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од состојбата и движењето на надворешниот долг;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од состојбата и движењето на јавниот долг;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од состојбата и движењето на буџетското салдо;

1	2	3	4	5

- очекуван движење на домашниот пазар на труд;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од состојбата и движењето на расположливиот доход на домаќинствата;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од состојбата и движењето на задолженоста на домаќинствата;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од ликвидноста на домашните правни лица;

1	2	3	4	5

- очекуван ефект од задолженоста на домашните правни лица;

1	2	3	4	5

- очекувано движење на економска активност во еврозоната (реален раст на БДП);

1	2	3	4	5

- очекувани движења на трошоците на живот во еврозоната (очекувана инфлација во еврозоната);

1	2	3	4	5

- друго (наведете што)

1	2	3	4	5

Група Б: Ризици коишто произлегуваат од финансиските пазари

Оцената на ризиците од финансиските пазари треба да ги земе предвид најмалку наведените фактори. Обележете со **X** во редот под избраната оцена.

- очекувани движења на меѓубанкарските денарски каматни стапки на домашните финансиски пазари;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на меѓубанкарските каматни стапки во евра на меѓународните финансиски пазари;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на меѓубанкарските каматни стапки во САД-долари на меѓународните финансиски пазари;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на каматните стапки на државните хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на каматните стапки на државните хартии од вредност во еврозоната;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на каматните стапки на државните хартии од вредност во САД;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на каматните стапки на државните хартии од вредност во други валути;

1	2	3	4	5

- очекувано движење на курсот на еврото во однос на доларот;

1	2	3	4	5

- очекувани цени на домашните акции;

1	2	3	4	5

- очекувани цени на акциите на берзите во еврозоната;

1	2	3	4	5

- очекувани цени на акциите во САД;

1	2	3	4	5

- премија за ризик потребна за да ѝ овозможи на банката да обезбеди пазарно финансирање на домашниот или на меѓународниот финансиски пазар;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на цените на светските пазари на нафтата и другите енергенти;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на цените на светските пазари на индустриските метали;

1	2	3	4	5

- очекувани движења на цените на светските пазари на земјоделските стоки;

1	2	3	4	5

- друго (наведете што)

1	2	3	4	5

Група В: Ризици коишто произлегуваат од домашниот финансиски систем

Оцената на оваа група ризици треба да ги земе предвид најмалку наведените фактори. Обележете со **X** во редот под избраната оценка.

- конкуренција од другите банки;

1	2	3	4	5

- конкуренција од небанкарските финансиски институции во поглед на кредитните производи;

1	2	3	4	5

- конкуренција од небанкарските финансиски институции во поглед на изворите на финансирање на банката;

1	2	3	4	5

- конкуренција од небанкарските финансиски институции во поглед на другите банкарски услуги;

1	2	3	4	5

- потенцијални статусни или структурни промени во финансискиот систем;

1	2	3	4	5

- ниво на доверба на јавноста во банкарскиот сектор;

1	2	3	4	5

- побарувачка на кредитни производи од страна на домаќинствата;

1	2	3	4	5

- побарувачка на кредитни производи од страна на домашните правни лица;

1	2	3	4	5

- побарувачка на депозитни и штедни производи од страна на домаќинствата;

1	2	3	4	5

--	--	--	--	--

- побарувачка на депозитни производи од страна на домашните правни лица;

1	2	3	4	5

- побарувачката на други банкарски услуги;

1	2	3	4	5

- побарувачката на небанкарски финансиски производи и услуги;

1	2	3	4	5

- друго (наведете што) _____

1	2	3	4	5

Група Г: Ризици коишто произлегуваат од стратегијата или работењето на банката/банкарската група/сопствениците

Оцената на оваа група ризици треба да се заснова врз наведените фактори. Обележете со **X** во редот под избраната оценка.

- можност за статусни или структурни промени во банката и/или банкарската група;

1	2	3	4	5

- одржување и/или постигнување на целната пазарна позиција на банката и/или банкарската група;

1	2	3	4	5

- потенцијални промени во кредитните услови за кредитирање на домаќинствата – потрошувачки кредити и други кредити необезбедени со хипотека на недвижен имот;

1	2	3	4	5

- потенцијални промени во кредитните услови за кредитирање на домаќинствата – станбени кредити и други кредити обезбеди со хипотека на недвижен имот;

1	2	3	4	5

- потенцијални промени во кредитните услови за кредитирање на домашните правни лица;

1	2	3	4	5

- воведување нови банкарски производи и услуги;

1	2	3	4	5

- судски постапки во кои банката е странка;

1	2	3	4	5

- поплаки од клиентите;

1	2	3	4	5

- промени во подготвеноста за преземање ризици на банката и/или банкарската група;

1	2	3	4	5

- капитална позиција на банката и/или на банкарската група;

1	2	3	4	5

- обем и структурата на ликвидните средства на банката и/или на банкарската група;

1	2	3	4	5

- движење на цените на понудените банкарски услуги;

1	2	3	4	5

- друго (наведете што)

1	2	3	4	5

Група Д: Ризици коишто произлегуваат од тековната поставеност и промените во регулативната рамка

Оцената на оваа група ризици треба да ги земе предвид најмалку наведените фактори. Обележете со **X** во редот под избраната оценка.

- промени на прописите од областа на финансиите или економијата во ЕУ;

1	2	3	4	5

- промена на домашната регулативна рамка којашто се однесува на ризиците во банкарското работење;

1	2	3	4	5

- евентуална неусогласеност помеѓу одделните домашни законски или подзаконски акти;

1	2	3	4	5

- промена на регулативната рамка за начинот на кој банките ги вршат своите деловни активности/нудат производите или услугите;

1	2	3	4	5

- отсуство на регулатива за одредени активности, производи или делокруг од работење. Објаснете кои _____;

1	2	3	4	5

- друго (наведете што) _____

1	2	3	4	5

Дел III. Прашања за очекувањата на банките за профитабилноста, капиталната позиција и активностите

1. Според вашата оценка, нивото на повратот на капиталот и резервите (РОАЕ) што ќе обезбеди одржливо работење на вашата банка на долг рок изнесува:

означете со **X** една од понудените опции:

под 10%	
од 10% до 12%	
од 12% до 14%	
над 14%	

2. Дали очекувате зголемување на профитабилноста на вашата банка во наредните 6 до 12 месеци?

означете со **X** една од понудените опции:

се согласувам	
делумно се согласувам	
делумно не се согласувам	
не се согласувам	

3. Вашиот трошок за акционерски капитал (англ. cost of equity) за периодот од една година, го проценувате на нивото од:

означете со **X** една од понудените опции:

под 8%	
од 8% до 10%	
од 10% до 12%	
над 12%	

4. Влијанието на категориите од Билансот на успех врз профитабилноста на Вашата банка во 2019 година би бил од:

		означете со X :		
		ќе придонесе за зголемување на профитабилноста	нема да придонесе за профитабилноста	ќе предизвика намалување на профитабилноста
1a	Раст на каматниот приход (брuto)			

16	Намалување на каматниот расход (брuto)			
2a	Раст на приходите од провизии (брuto)			
26	Намалување на расходите за провизии (брuto)			
3	Раст на други оперативни приходи			
4	Намалување на оперативните трошоци			
5	Намалување на трошоците за исправка на вредноста на финансиските средства			
6	Намалување на трошоците за исправка на вредноста на нефинансиските средства			
7	друго (наведете што) _____			

5. Придонесот на одделни видови провизии во рамки на приходите од провизии на Вашата банка во 2019 година би бил од (означете со **X** најмногу три опции):

платежни услуги, вклучувајќи го и работењето со картички	
провизии врз основа на финансирање на трговијата (англ. trade finance)	
провизии поврзани со кредитирањето, а коишто не се дел од ефективната каматна стапка	
од услуги со хартии од вредност, вклучувајќи ги и старателските услуги	
од производи поврзани со продажба на осигурителни полиси	
од останати услуги (наведете кои) _____	

6. Доколку планирате намалување на оперативните трошоци, тоа би го направиле преку (означете со **X** најмногу три од понудените опции):

намалување на општите административни трошоци	
намалување на трошоците за вработените	
користење услуги од надворешни лица	
прекин со вршење неефикасни активности и/или укинување на неефикасните организациски единици	
зголемување на автоматизацијата и дигитализацијата	

друго (наведете што) _____	
----------------------------	--

7. Дали тековната добивка од редовното работење, без ефектот од продажба на преземен имот или слични неповторливи (англ. non-recurring) активности, сведена на годишно ниво (ануализирана) го надминува трошокот на акционерскиот капитал на банката (англ. cost of equity)?

означете со **X** една од понудените опции:

Да	
Не	

8. Дали очекувате промените во наклонот на кривите на принос на каматните стапки во домашната валута или на меѓународните пазари, да предизвикаат значаен ефект врз добивката на вашата банка во наредните 6 до 12 месеци? означете со **X** една од понудените опции:

Да	
Не	

9. Дали во наредните 12 месеци планирате издавање капитален инструмент што ги исполнува условите за вклучување во основниот капитал на банката? означете со **X** една од понудените опции:

Да	
Не	

10. Дали планирате да го зголемите финансирањето на банката преку:
означете со **X** најмногу две од понудените опции:

Позајмици и/или издадени хартии од вредност без дадено обезбедување од банката	
Субординиран долг и други инструменти што ги исполнуваат условите за вклучување во сопствените средства на банката	
Позајмици и/или издадени хартии од вредност со дадено обезбедување од банката	
Секјуритизација на кредитни побарувања	
Дефинитивна продажба на кредитно портфолио или побарувања	
Депозити од правни лица	
Депозити од домаќинства	
Позајмување од Народната банка	
Краткорочни меѓубанкарски позајмици	

11. Кои се главните ограничувања за издавање субординирани инструменти што ги исполнуваат условите за вклучување во сопствените средства на банката, со кои се соочила вашата банка? (означете со **X** најмногу два од понудените одговори):

Цената за издавање на инструментите е превисока	
Недоволна побарувачка од страна на потенцијалните инвеститори (поради непривлечен сооднос на очекуваниот принос и ризик на инструментот)	
Недоволна побарувачка од страна на потенцијалните инвеститори (поради нивната регулаторната рамка или барањата на надлежните супервизорски органи)	
Неизвесност во поглед на исполнувањето на условите за вклучување на инструментот во сопствените средства на банката	
Не сме имале искуство со издавање такви инструменти	

12. Дали планирате раздолжување (англ. deleverage) на вашата банка? означете со **X** една од понудените опции:

Да, наведете ја причината за раздолжувањето:	
Не	

Доколку на претходно прашање е одговорено потврдно, дали раздолжувањето, односно намалувањето на средствата, главно ќе се врши преку:

означете со **X** една од понудените опции:

намалување на кредитната активност	
отуѓување средства или деловни единици	
промени во користењето на изворите на финансирање (враќање заеми, неможност за нови позајмувања и сл.)	
влошување на очекувањата за степенот на ризичност кај кредитните изложености	

13. Каква промена планирате кај секое од наведените портфолија во наредните 12 месеци?

означете со X една од понудените опции:	зголемување	намалување
Кредити за деловен простор		
Кредити за станбен простор		

Потрошувачки кредити		
Кредити кон средни и мали нефинансиски друштва		
Кредити кон големи нефинансиски друштва		
Држава и јавен сектор		
Странски држави и финансиски институции		
Проектно финансирање		
Друго (наведете кое)		
Портфолио за тргување (финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех)		

14. Од портфолијата за кои планирате зголемување во наредните 12 месеци, означете со **X** најмногу три портфолија за кои очекувате најголем раст:

Кредити за деловен простор	
Кредити за станбен простор	
Потрошувачки кредити	
Кредити кон средни и мали нефинансиски друштва	
Кредити кон големи нефинансиски друштва	
Држава и јавен сектор	
Странски држави и финансиски институции	
Проектно финансирање	
Друго (наведете кое)	
Портфолио за тргување (финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех)	

15. Од портфолијата за кои планирате намалување во наредните 12 месеци, означете со **X** најмногу три портфолија за коишто очекувате намалувањето да биде најголемо:

Кредити за деловен простор	
Кредити за станбен простор	
Потрошувачки кредити	
Кредити кон средни и мали нефинансиски друштва	
Кредити кон големи нефинансиски друштва	
Држава и јавен сектор	
Странски држави и финансиски институции	
Проектно финансирање	
Друго (наведете кое)	
Портфолио за тргување (финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех)	

16. Кај кое портфолио очекувате можно подобрување на квалитетот во наредните 12 месеци?
означете ги со **X** соодветните опции:

Кредити за деловен простор	
Кредити за станбен простор	
Потрошувачки кредити	
Кредити кон средни и мали нефинансиски друштва	
Кредити кон големи нефинансиски друштва	
Држава и јавен сектор	
Странски држави и финансиски институции	
Проектно финансирање	
Друго (наведете кое)	
Портфолио за тргување (финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех)	

17. Кај кое портфолио очекувате можно влошување на квалитетот во наредните 12 месеци?
означете ги со **X** соодветните опции:

Кредити за деловен простор	
Кредити за станбен простор	
Потрошувачки кредити	
Кредити кон нефинансиски друштва	
Држава и јавен сектор	
Странски држави и финансиски институции	
Проектно финансирање	
Друго (наведете кое)	
Портфолио за тргување (финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех)	

18. Според вашите очекувања за идниот тренд на кредитната активност по одделни портфолија и степенот на покриеност со резервации на преземениот кредитен ризик кај вашата банка, дали трошокот за исправката на вредноста (исклучувајќи го првичниот ефект од примената на МСФИ 9 и Одлуката за методологијата за управување со кредитниот ризик) во наредните 12 месеци:
означете со **X** една од понудените опции:

ќе се зголеми	
ќе остане на слично ниво	
ќе се намали	

19. Какви се очекувањата за 2019 година, во однос на оперативниот ризик на кој е изложена вашата банка : означете со **X** една од понудените опции:

ќе се зголеми	
ќе остане на слично ниво	
ќе се намали	

Доколку во одговорот на претходното прашање очекувате зголемување на оперативниот ризик, кои се главните фактори што го предизвикуваат тоа зголемување? (ве молиме означете со **X** најмногу три опции)

ризик од напади од дигиталниот простор и безбедност на податоците (англ. cyber risk and data security)	
проблеми со ИТ-инфраструктурата	
користење услуги од надворешни лица	
промени во регулативата	
правен ризик	
геополитички ризик	
организациски промени	
ризик од перење пари, финансирање тероризам или санкции поради пропусти во тој домен	
други измами	

20. Дали вашата банка остварува соработка со финтек-компаниии⁸ (англ. FinTech) (домашни или странски)? означете со **X** една од понудените опции во секој од дадените редови:

	Да	Не
партнерство на комерцијална основа со постоечка финтек-компанија за развој на нови производи или услуги		
сопственичко партнерство со постоечка финтек-компанија		

⁸ Финтек се дефинираат како технолошко-финансиска иновација која може да доведе до нови деловни модели, апликации, процеси или производи со соодветен материјален ефект на финансиските пазари и институции како и на давањето на финансиските услуги. Извор: Financial Stability Board, Standing Committee on Assessment of Vulnerabilities, "FinTech: Describing the Landscape and Framework for Analysis", 16 март 2016 година.

вложување во новооснована финтек-компанија		
партнерство на некомерцијална основа со финтек-компанија (пр. истражувачки активности)		
воспоставување или поддршка на финтек-инкубатори/акцелератори		
развивање свои производи/услуги самостојно, без соработка со постоечка или нова финтек-компанија		
нема тековна соработка со финтек-компанија		
се планира соработка со финтек-компанија		

Доколку се согласувате со една од првите пет опции од претходното прашање, ве молиме означете ги со **X** факторите коишто се најзначајни за соработката со финтек-компаниите?

привлекување нови клиенти	
задржување на постојните клиенти	
зголемување на приходите	
намалување на трошоците	
редуцирање на идниот конкурентски притисок	
следење на пазарните трендови	

21. Каков е степенот на вклученост на вашата банка во следниве финтек-активности?
(за секој ред означете со **X** за една од дадените опции)

	Се применува	Во фаза на тестирање (пред употреба)	Во фаза на развој	Во фаза на планирање	Немаме искуство
Употреба на биометриски својства за целите на идентификација на корисниците како алтернатива на конвенционалната автентикација					
Користење т.н. робосоветници за инвестциско советување клиенти					

Користење алгоритми за автоматско извршување на трговските трансакции на финансиските пазари					
Користење алгоритми за анализа на текстови при инвестициско одлучување (англ. text analytics)					
Користење на методите на т.н. „big data analysis“ и алгоритми за кредитен скоринг					
Користење алгоритми за потврдување на квалитетот на влезните податоци за моделите					
Користење технологија заснована врз дистрибуирани дигитални записи (DLT) за склучување т.н. паметни договори (англ. smart contracts) при финансирањето на трговијата					
Користење технологија заснована врз дистрибуирани дигитални записи (DLT) за дигитална идентификација на корисниците					
Користење технологија заснована врз дистрибуирани дигитални записи (DLT) за следење на трансакциите речиси во реално време и обезбедување усогласеност со прописите					
Користење т.н. НФЦ (англ. near field communication)					

технологија за дигитални паричници за мобилните плаќања					
Користење т.н. клауд-услуги (англ. cloud services)					

Доколку имате искуство со наведените финтек-активности од претходната табела, дали сте утврдиле пречки од правна или регулаторна природа за нивно непречено спроведување и кои се тие пречки?

Дел IV. Останати прашања

1. Каков е пристапот на вашата банка при напуштањето на примената на прилагодливите каматни стапки кај кредитните производи за домаќинствата, т.е. дали банката ќе применува фиксни каматни стапки (и на тој начин би го избегнала индиректниот кредитен ризик од евентуално зголемување на избраните референтни пазарни каматни стапки во иднина) или вашата политика е повеќе насочена кон примена на променливи каматни стапки (и на тој начин, преземање на индиректниот кредитен ризик од евентуално зголемување на избраните референтни пазарни каматни стапки во иднина)?

2. Кои методи на предвидување ги користи вашата банка во процесот на планирање⁹

	Квалитативни (интуитивни) методи на предвидување ¹⁰	Анализа на временски серии ¹¹	Квантитативни методи ¹²	Друг метод неопфатен со претходните три
Дали го применувате наведениот метод? (ставете X кај секој од методите што го применувате)				
Наведете за кои ставки од финансиските извештаи и/или показатели за работењето на банките и/или други економски варијабли ги користите наведените методи?				

⁹ Се мисли на методите што се применуваат при предвидувањето на големината на одделните ставки од финансиските извештаи и/или на висината на одредени показатели за работењето на банката и/или на идните движења на некои други економски варијабли, коишто се значајни за вашата банка и се предмет на редовно формално планирање.

¹⁰ Се засноваат на субјективното мислење, знаење, искуство, интуиција и расудување на поединецот и/или на групата експерти, коишто при предвидувањето на идните движења на одредени варијабли може да користат и пазарни истражувања и/или да одлучуваат врз основа на историска аналогија.

¹¹ Се засноваат врз статистичка анализа. Се користат за предвидување на идното движење на проучуваната варијабла врз основа на нејзините минати движења, односно основната претпоставка кај овие методи е дека иднината претставува логичко продолжување на минатото и сегашноста.

¹² Методи каде што предвидувањето се заснова врз математичко формулирање на проблемот и теоретско прикажување на појавата што е предмет на проучување. Станува збор за методи каде што предвидувањето на идните движења на одредена варијабла (зависна варијабла) се прави врз основа на анализа на односите и меѓузависноста меѓу варијаблата и некои други варијабли/фактори (независни, објаснувачки варијабли). Тука спаѓаат моделите на регресија (едноставна и сложена), економетриските модели и слично.

Дадете кусо објаснување на конкретниот метод (модел) што го применувате (во делот за квантитативните методи, наведете ги и независните варијабли коишто ги користите како објаснувачки на зависната варијабла, чиешто идно движење е предмет на вашето предвидување)				
--	--	--	--	--

3. Дали банката е подготвена да спроведува т.н. bottom-up стрес тестирање?

(обележете со X еден од понудените одговори)

Да

Не

Доколку банката не е подготвена, наведете ги причините.

4. Дали банката користи претпоставени шокови на макроекономски варијабли при спроведувањето на стрес-тестовите? (обележете со X еден од понудените одговори)

Да

Не

Доколку одговорот е потврден, објаснете го пристапот што го применувате за да се оцени ефектот врз финансиските варијабли поврзани со работењето на банката (приходи, добивка, стапка на ненаплата (англ. default rate), стапка на деликвенција во кредитните портфолија (англ. delinquency rate), нефункционални кредити, сопствени средства, адекватност на капитал или сл.)?

5. Дали банката ги оценила обемот на активностите и потребните инвестиции (правни основи, информативен систем и останата инфраструктура) за да постигне усогласеност со принципите и правилата на т.н. „open banking“¹³, како нов тренд во регулативата од областа на платежните услуги на европско ниво?

(обележете со X еден од понудените одговори и објаснете ја вашата оценка)

Да

Не

6. Дали планирате унапредувања во информативниот систем во текот на 2019 година? (Обележете со X еден од понудените одговори. Ако вашиот одговор е потврден, објаснете накусо какви унапредувања планирате)

Да

Не

7. Дали вашата банка ги смета како релевантни во своето работење ризиците од климатските промени и дали направила процена на директните и индиректните ефекти од остварувањето на ваквите ризиците? (Ве молиме заокружете еден од понудените одговори. Ако вашиот одговор е потврден, објаснете ја накусо вашата процена)

Да

Не

Анкетата ја пополнија:

_____

_____

Датум:

¹³ Под „open banking“ се подразбира концептот на давање банкарски и финансиски услуги, што значи споделување информации што ги поседуваат банките со трети овластени лица, а кои би остварувале пристап до системите на банките преку т.н. АПИ (API – application programming interface).